Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. VIII. BROJ 8.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

GJURO ARNOLD: Školjka. — A. LOVRIĆ: Stradaoci. — JELENA TOMIĆ: Mojoj majčici. — ŠILAR: Predjesenski dani. — T. NARIĆ - DVORNIK: Dosada. — VINKO DORČIĆ: Na molu. — JAN NERUDA: Dan i noć. — A. NEIMAREVIĆ: Kroz hrvatsku povijest.

LISTAK:

Otkriče Floride. — Amuleti. O čistoći tijela. — Sport i sokolstvo. — Filatelija. — Književnost. — Zabava i šala. Poruke uredništva.

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU.
UREĐUJE ODBOR.

»OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. 40 DIN. A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU NA: UREDNIŠTVO „OMLADINE", DRUŠTVO HRVAT. SREDNJOŠK. PROFESORA, ZAGREB 6, POŠT. PRETINAC 47. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DIN.

TISAK „TIPOGRAFIJA", GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB.

27590

Dvorana amerikanskih uredskih namještaja

NOTTER I DRUG

Ilica 25. ZAGREB Ilica 25.

(nad kavanom „Corso")

Preporučuje pisaće strojeve raznih sustava sa latinicom i ćirilicom. Vlastita mehanička radionica.

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA

OSNOVANA GOD 1846. **U ZAGREBU** OSNOVANA GOD. 1846.

Dionička glav.: K 60,000.000. Pričuve: K 130,000.000

PODRUŽNICE: Beograd, Bjelovar, Brod n. S., Crikvenica, Čakovac, Daruvar, Delnice, Djakovo, Gjurgjevac, Ilok, Karlovac, Kraljevica, Križevci, Nova Gradiška, Mitrovica, Ogulin, Osijek, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Subotica, Varaždin, Vel. Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun. ISPOSTAVE: Osijek d. gr., Sušak, Vinica. MJENJAČNICA: Zagreb.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Izdaje $4^1/_2$%-tne založnice i $4^1/_2$%-tne komunalne obveznice, koje imadu oprost od poreza, pupilarnu sigurnost i jamčevnu sposobnost.

Kupuje i prodaje valute i devize

Izdaje čekove i kreditna pisma te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Posreduje kod predoznaka iz Amerike u tuzemstvu.

GODINA VIII. U ZAGREBU, DNE 1. TRAVNJA 1925. BROJ 8.

OMLADINA

ST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

ŠKOLJKA

Na uho sam velju školjku metno,
Ne bi l' možda kako odgonetno
Otkale joj vječno žamorenje;
Je l' to morskih vila kobno pjenje?
Umornijeh vala čujna sjeta?
Ili pozdrav s nekog drugog sv'jeta?
Ali zahman! — Tek kad jednom na snu
Zapito sam svoju školjku krasnu:
Što li njeni tužni glasi znače —
Zašumori ona ko da plače:

»Mene ti je — to je davno bilo —
»Snašla želja za tuđine zrakom...
»Ali val me na to krutom šakom
»Baci b'jesan baš u vaše krilo.
»Otad si za domom noću, danju,
»S teška bola uzdišem i stenjem —
A to ljudi svome u neznanju
Zovu mojim vječnim žamorenjem.
»To mi eto smiso šuma, ljudi!
»A vi mjesto da se tuđim sv'jetom
»Ganjate za zlatom — srećom kletom —
»Ostanite na rođenoj grudi;
»Oko nje se svak nek trudi, znoji,
»Tu gdje zipka — nek i grob mu stoji!«

Gjuro Arnold.

STRADAOCI

Lišće, nekada toliko lijepo u svome bogatstvu, već je požutjelo. Prvi hladni jesenski vjetrovi započeše ga trgati, vitlati njime zrakom i konačno raznositi u puste, zabitne kutove. Sva ljepota minuloga ljeta gomilala se u hrpe, da se kroz gnjilež i prašinu vrati majčinu krilu... Igra života! — Granje golo sablasno je stršilo k nebu, kao ruke smrti, a po njima zaplakala bi po koja sitna ptičica, kao da se vinuo uzdah života.

Jednog ovakvog poslijepodneva, kada se žarka sunčana kruglja spuštala kroz gusti pamučasti oblak u daleki zapad, istrčahu iz škole dječaci i zaglušnom se vikom razbježaše kućama. Vjetar, koji je dunuo s raznih strana, kao obično pred nevrijeme, nosio je čas ugodnu, čas hladnu struju zraka, pa se djeca naježiše i, da se ugriju, bolje potrčaše. Posljednja dva dječaka blijeda, ispijena i mršava stupahu bez žurbe tijesno jedan uz drugog kao da se nečega plaše. Mršave ručice turiše duboko u džepove, a golu kuštravu glavu uvukoše u uska ramena, poput kornjače.

— U školi je ugodnije nego kod kuće! — Zar ne, Luka? — promrsio je mali Ivica bratu i ne gledajući u njega.

To bijahu dječaci ribara Tobije Pavića, od kojih stariji Luka već četvrtu godinu ide u prvi razred. — Ivici je bila tek prva školska godina. Luka živ, ali mršav dječačić unatoč bijedi, koja mu ispijala dušu i tijelo, smiješio se uvijek, pa makar dobio batine. — »Narav mu je eto takva!« — znala bi reći mati, kada se tko tome čudio. »Nevolja ljude čeliči, jer postaju bezbrižni za boli znajući, da su žrtva. Vide, da tome ne mogu izbjeći, pa primaju i najnemilosrdnije udarce, kao milost sudbine, samo da što prije sa svime dokrajče«.

I Luka je zbilja bio takav. Silom prilika postao je rob svoje okoline. Slušao je uvijek svoje siromašne roditelje, koji se krvavo boriše, da prehrane sebe i njih dvoje braće. Majku je osobito cijenio radi dobrote, nježnosti i bistrine duha, koji se uzdigao neprestanim razmišljanjima i borbama za izlazak iz bijednog i nevoljnog stanja. Ocu se divio radi odvažnosti, kojom je istupao protiv bjesnila nevremena, a i radi ugodnoga pjevanja, kojim je često znao razvedriti tmurnu atmosferu njihova gorskog života. Pokoravao se i vrijednom, ali strogom starcu, učitelju, ali nije on bio kriv, što se starac morao neprestano ljutiti na njeg radi neznanja. Prvo nije imao nikakvih knjiga, a drugo, bio je ponajviše gladan, da nije mogao ni misliti. Za zajutrak dobio bi šačicu hladne polente ostavljene od večere, a za objed nekoliko ribica i to, ako je ocu uspjela lovina; inače se zgrbio u klupko na niskom ognjištu poput paščeta i drijemao, da zaboravi glad i da ne čuti bolno zavijanje i grčenje praznoga želudca. Večeru je obično proskakao, ili mu se susjed Janko — školski drug, inače sin bogata trgovca — smilovao s komadićem kruha,

koga je brižno pohranio, da ga prije spavanja podijeli sa svojim malim bratom. — Luka je u znak zahvalnosti nosio Janku svakovrsnih kućica od puževa i školjka.

Mali je Ivica slijedio u svemu primjer svojega brata, samo ne u tolikoj mjeri. On još nije poznavao stida, kao stariji brat, pa je katkada za krišku kruha od svojih školskih drugova znao pred njima hopsati, ijujukati, a na koncu zapjevati pjesmicu, koja je bila ugodna, skladna, ali tužna, kao i on sam. Sa svojim srebrnim glasićem znao je izmamiti i po koji novčić; no pred odraslima, ili pred svojima ne bi toga počinio ni pod koju cijenu. A i majka mu često davala otkidajući od svojih usta, ali ne, da Luka ne vidi, jer se ovaj zbog toga nije nimalo srdio.

Za ljetnih večeri, kada je lov donosio ocu koristi, veselili bi se i pjevali uz roditelje do kasna natječući se često s roditeljima u melodijama, koje usavršiše slušajući druge, koji ih pravilno izvođahu. Učili bi pri tome i nove pjesme, te je i učitelj pred svima znao pohvaliti njihov talenat.

— Luka! — promrsio je Ivica stiščući se uz brata i grbeći se sve više, kada primakoše kući. — Na jugu kao da se sakuplja! — —

Luka je šuteći naglo preletio prema dalekom i mračnom horizontu, kojim se protezahu crni oblaci. Kimnuo je glavom, kao da potvrđuje, a dugo zatim izlanuo: — »To će oca potjerati kući!«

Kod kuće nađoše majku u oblačini guste pare koja se dizala iz velikoga kotla, u kome je majka iskuhavala tuđe rublje. Sva je bila zaokupljena poslom i mokra, kao da se okupala. Nazvaše: »Hvaljen Isus!« — — a onda je opkoliše, da je pogledima ljubavi cjelivaju. Dobiše malo crne »kukuruzne kave« s malo šećera, a onda ih majka otpravila, da joj ne smetaju u poslu, dolje na obalu da paze, ne dolazi li očeva lađa.

II.

Spustila se noć i donijela strašnu oluju. Vjetar drmajući sve, što mu bilo na dohvatu, urlao je poput podivljale zvijeri, a nebo se bljeskajući otvaralo, kao da će se survati na zemlju. Gromovi tutnjahu tresući uzdrmanim staklima; a negdje daleko miješao se s tom tutnjavom i divlji šum razbitih valova o crne pećine. — Činilo se, da je nadošao kraj svijeta!

Selo ribara Tobije najednom je utihnulo. Sva se svijetla utrnuše, samo na ulazu luke drhtalo je blijedo svijetlo svjetionika, koji je budno zurio u mračnu pučinu i nijemo pozivao putnike mora, da se u njegovu zatišju sklonu. Još je jedno mutno svijetlo gledalo u kaos ove noći, samo je ono izgledalo tužno i jadno, kao od suza zamračeno oko.

To svijetlo gorjelo je u kući ribara Tobije, gdje je na muža i oca čekalo troje ojadenih nevoljnika, zabavljenih molitvama.

— Sveti Nikola, zaštitniče mora! — čuo bi se šapat izmorene žene od rada, svakoga puta, kada je zaurlao vjetar, ili tresnuo grom.

Djeca nisu govorila; ona su samo uzdisala, jer shvaćahu majčine poklike. Stješnjavahu se jedno uz drugo držćući slabim i krzljavim udovima od straha i zime. Obarali bi poglede svojih velikih okruglih i utonulih očiju, da ne gledaju očajnu majku, a zatim sklapali bi uvenute ručice i plavim, tankim usnama prebirali nečujno i tiho, kao očajni: »Oče naš . . .«

— Molite se, rane moje, molite! — ponavljala bi žena, zirkajući kroz zamagljeni prozor u debeli mrak.

I djeca su molila prebirući usnama i grčeći smrzle udove od zime, koja je kao oštrica ulazila kroz pukotine vrata, prozora i krova, koji im stenjao nad glavama. Ognjište je pomalo ugaslo, jer u kući nije bilo više drva, te je samo iz pepela provirivala po koja mrljica crvene žeravice. Do nogu im stajala rijetko kuhana kukuruzova kaša, jer Ivica nije dopuštao jesti, dok se otac ne povrati, te je sjedeći uz kašu pmalo i zadrijemao. Luka je još dugo buljio u lonac gutajući sline, ali je i njega predugo čekanje uljuljalo u zaborav, zaklopivši mu plave prozirne vjeđe.

Kada djeca zaspaše zgrčena u klupko na tvrdom ciglenom ognjištu, majka ih brižno sa suzama u očima pogledala, pomilovala, mislila, a zatim ustala i pokrila ih starim, poderanim kaputom, koji im je služio pokrivačem. Sjela se do njih na platneni mornarski stolac i zavezla u misli, koje pohrliše k dragom mužu, koji se u to doba možda borio proti bijesnih valova.

— Pa nije ovo Tobiji prvi put! — tješila se u mislima. — Znade, kako će se obraniti! — nadovezivala je redajući slike, gdje Tobija sav mokar od zapljuskivanja valova nateže lađu na kopno, kako je okreće i kako se uvlači pod nju, da ga zaštiti od kiše. — »Siromah, sigurno misli na nas!« — šaputala bi dočaravajući sebi njegovo zamišljeno, mršavo lice. A onda redahu se same slike, od kojih je prolažahu ledeni srsi. Gledala je lađu, kako je valovi nose, kako njom drma vjetar; gledala je špuštena, mokra i poderana jedra, slomljeno jedrilo; slušala je stenjanje korita i drhćući pratila kretnje čovjeka, koji se očajno laća vesala i snažnim zamahom hoće da obrati kljun lađe proti silnim, gorostasnim valovima, koji sve više rastu, rastu i ukrcavaju se u tijesno korito, koje nestaje, tone u mračne dubine . . . — I opet gledala je istu lađu, kako jedri, kako kroz mrak skliže ustalasanom površinom, kako netko zamotan, zamišljeno kormani prema svijetlu njezinoga prozora; a onda opet nizale bi se grozne slike, u kojima je uvijek gledala potopljenu lađu i tamo na nekakvom žalu ukočenu lješinu, koja se tek gane pod pjenušavim dodirom razbitih valova . . . .

— Isuse! — Marijo! — trzala bi se žena i otimala mislima. Naslonila bi umornu glavu na uspavanu djecu, i zurila u njihova slabašna tijela sa željom, da ih probudi i da je njihovi pogledi, njihove riječi utješe i umire. I dirala bi ih tiho i nježno, ali od njih čula bi samo uzdah i opet teško ritničko disanje, koje se gubilo u kutovima mračnoga prostora.

— Oh mati moja! — vraćala bi se mislima k djeci. — Ta što učinismo, Bože, da nas tako nemilo kazniš? — pitala se grčeći kvrgave prste. — Ta ja i Tobija izlažemo neumorno svoje ruke krvavim žuljevima, možda i više od drugih i — eto! — Da, da! Mi smo sirotinja, garište minuloga požara, na kojem garištu ne ostaje ništa, do praha

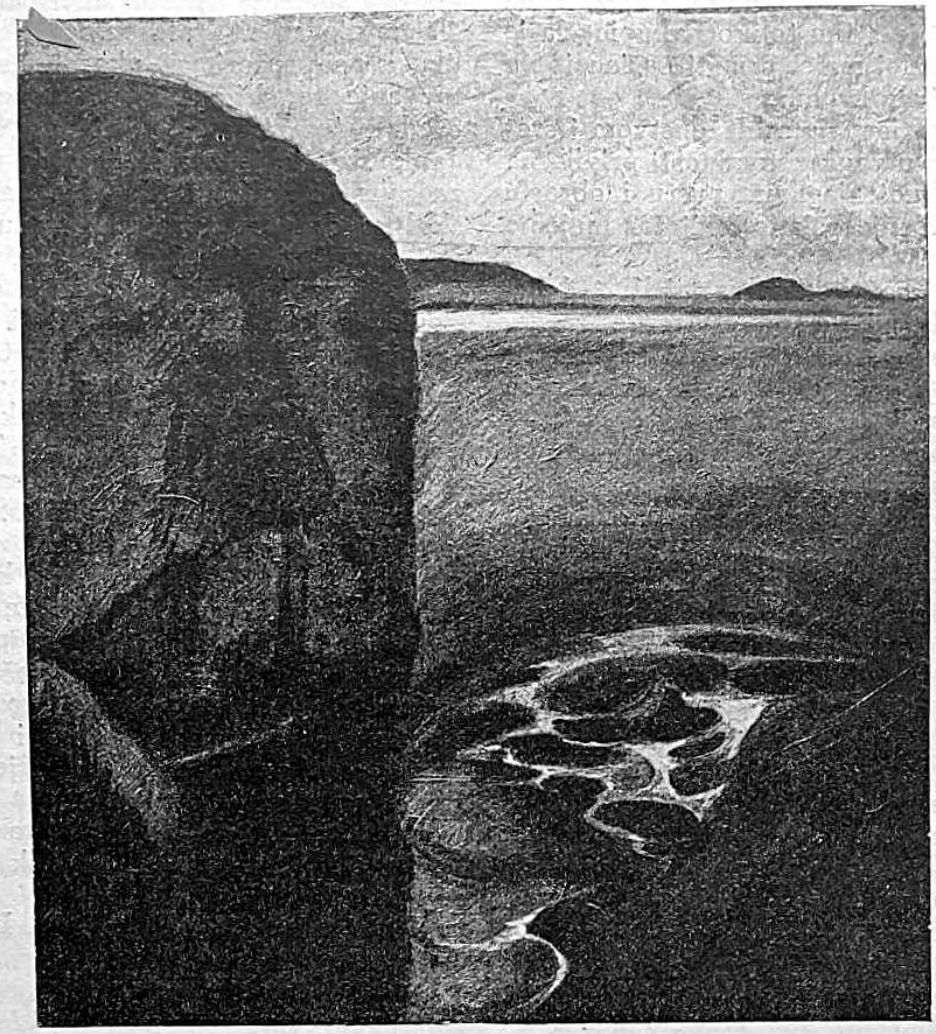

MARKO RAŠICA : CRVENA PEĆINA, DUBROVNIK.

i pepela. Pa niti pepela, jer nam sve poharao strašni plamen i vihor ljudske grabežljivosti . . . .

Žena se drhćući stiskala i kvrčila u klupko. Studen joj prolazila kostima, pa je zamotavši ruke i noge u vlažne suknje od pranja, naslonila glavu na koljena i osjetila, kako joj se sklapaju umorne vjeđe.

Vani je svitalo jutro. Oluja se stišala. More žuto od noćnoga bjesnila izgledalo je poput kaljuže. Ni vjetra više nije bilo, tek strujao je hladan vjetrić i ledeno šibao obraze. Jedan je prolaznik jurio mračnim i tijesnim uličicama spavajućega sela, a za ovim teško klimahu dvije sjene s nekakvim teretom. Prvi se na ovu dvojicu često obazreo, a na jednom zaokretu stao i dao im znak da pričekaju. Pohrlio je uz prve razrovane, kamene stube i na jednim niskim, jednostavnim vratima oštro kucao. Kada mu se iz kuće oglasiše, prislonio je usta k vratima i propentao: »Otvori, ženo, nosimo ti mrtvoga Tobiju!« —

III.

One strahote olujne noći ostadoše Luka i Ivica sirote — bez dobroga oca. Sahraniše ga skromno i brižno, a onda se povukoše u svoj mračni kutić, da dadu oduška svojoj boli u izljevu gorkih suza. Sudba je k ovome još tražila, da im oboli majka i da im još više ogorči čašu patnja.

Tuga za mužem podgrizavala je, i onako od prenapornoga rada ispijenu, ispaćenu, bijednu i izmučenu ženu. Morala je nakon grozne smrti svoga Tobije još jače zasukati rukave i ne samo ispirati tuđe rublje, već prati kuće. Bez oklijevanja morala se dati na svakojaki rad, samo da dvojici nejake siročadi smogne koricu hljeba i zalogaj tople hrane. — Morala je biti ne samo majka, već i otac, dok je nije bolest survala u postelju.

Prvi već snijeg obijelio krovove i zakrčio ulice. Zima je bila ljuta, a u kući ove siročadi ni klipice drva. Djeca zgrčena od glada i zime kukahu do kreveta bolesne majke zazivajući Providnost, da im se smiluje i providi. U školu prestadoše polaziti, pa malo pomalo uopće ne ostavljahu svoj mračni prostor. I noći provođahu zgrčeni do jadne i puste majčine postelje.

Luka se još nekako držao i prisilnim smiješkom na ispijenim usnama bodrio majku, ali Ivica je isprva uzdisao, a konačno počeo urlati, tražeći hrane, koje uopće više nije bilo.

Majčine gorke suze na Ivičin plač prvi puta ponukaše i zabrinuše Luku, da ozbiljnije misli. Uvidio je, da majci treba hrane i lijeka, te je tražio način, kojim da se pomogne. Nekoliko puta htio se posavjetovati s majkom, ali nije znao, što bi predložio, što bi započeo. Konačno se dosjeti, da prosjači, te je šuteći i izveo svoju osnovu. Pošao je od vrata do vrata, pred kojima je morao

dugo čekati i moliti, a pred nekojima i bježati, da ne dobije batina. Ali je s tim toliko nakupio, da je uvečer mogao promrzloj majci pružiti čašicu topla mlijeka i komadić bijela kruha.

— Bože, kako ga ispunjalo blaženstvom i srećom, kada mu majka u znak zahvalnosti privila na košćate, usahnute grudi njegovu pustu i obraslu glavu! — Ne, nikada nije osjetio veći žar majčine ljubavi....

To je ponukalo dječaka, da razmišlja i dalje. Prositi kao prvi puta znao je da ne može uvijek. Odlučio je tražiti rada i tražio ga, ali ga svugdje s ironijom odbiše. »A koga da ti služiš, kada tebe ne služi snaga i zdravlje?« — Ta pogledaj se! — govorahu neki. Znanci, ponajviše sirotinja kao i on sam izgovarahu se siromaštvom.

Ali jednoga dana, kada se majci zacakliše oči i kada joj iz grla dopirahu raskidani hroptaji, sinula mu nova spasonosna misao, koja ga časkom umirila. Bez riječi uzeo je maloga brata za uvelu ručicu i kada izađoše na ulicu, šapnuo mu: »Ti ćeš pjevati!« — —

Snijeg je sipao, a vjetar se njime poigravao u zraku. Pod nogama škripalo je, a u lice zabadalo se nešto oštro, kao vršci igala. Po tome je snijegu stupalo jedino dvoje bose, gole i zapuštene djece, a sve je ostalo izgledalo, kao da spava zimskim snom. — Iz visokih dimnjaka sukljao je sivkasti dim pa su djeca katkada prošaptala: »Kako je onima lijepo uz vatru!«

Na snježnoj i pustoj ulici čulo se skladno dvoglasno pjevanje. Vrata su na nekim kućama zacvilila, a na prozorima ukazahu se začuđena lica. Pjevanje se širilo kao tužna naricaljka i to baš pred kućom trgovca Luciena. Njegov mali sinčić Janko izletio je znatiželjno, da vidi, tko pjeva, a za njime i roditelji. Kada je Janko opazio svoje školske drugove, sirotane: Luku i Ivicu, obradovao se, ali videći njihova uvela, pomodrijela lica i tužno držanje, sažali mu se i osjeti hladan srh. Pogledao je u majku i opazivši njezine suze morao je zaplakati. Htio je savjetovati ocu, da im što dade, ali ga očevo bezbrižno i nasmijano lice iznenadilo. Otac je u žepu zveckao novcem po trgovački i smijući se ponavljao: »Zgodno! — Dobro su se dosjetili. — Ali — neka samo pjevaju, kada im se hoće, a mi idimo k vatri...

Kako se otvarahu vrata i prozori, tako se opet i zatvarahu. Luka i Ivica, kao gladni ptići iz gnijezda otvarahu svoja od zime nakrivljena usta, a oči im zasjenjivahu gorke krupne suze. K njima je pristupio neki sijed i siromašan starčić pružajući im novčić i govoreći: »Evo vama, moji mali ubogari! — Idite dalje, dalje i ne prosite bogataša, jer oni ne razumiju, koliki je teret bijede i siromaštva!«...

Dječaci su i dalje pjevali sve tužnije i tiše, dok im jecaji ne zapeše u grlu i dok osamljeni ne briznuše u grčeviti plač...

A. Lovrić, Ozalj.

MOJOJ MAJČICI

Kad bilo zemlje, puno bijelih cvjetnih mirisa
zapjeva mladosti pjesmu bijelu
i kad kroz dol i goru prpošni ritam rađanja novog
zapoje pjesmu crvenog raspoloženja, milujuć narav i vaseljenu cijelu...
O, onda mladosti moje kroz nježne hvoje
tuga crna lepršli, a misli moje
obuzme teška sjeta, i one zaplaču ko da se
nečeg boje!...
I zalud svečano ruho onda oblači narav sveta,
i zalud mi čelom leluja ljubičasti miris cvijeća,
duša mi plače puna uspomena
od noći proljetne jedne ..... i iz mojih vena
mjesto krvi brizga zima i bol. I zub vremena
izbaci pred oči moje sliku jednu tužnu
I ja gledam:
»Kose, ruke, lice i tijelo mršavo majke moje
kako cjeliva sunčani smijeh, proljeća hihot
i ptica veseli kihot
u stadiju umiranja...
Njezine suze se po tvrdoj slamnjači svijetle
ko proljetna biser-rosa
i glede
u šestero nejake svoje djece, golubova malih«.
Oh! Umrla je u proljetnom pupanju...
Ne mogu dalje!
Kad bilo zemlje, puno bijelih cvjetnih mirisa
zapjeva mladosti pjesmu bijelu
tuga mi crna obuzme dušu, a misli moje
teška sjeta, zbog smrti majčine
i ja plačem, plačem na njenom odru
ružičasto-modru
i proljeće — koje možda krivo nije — uvijek kunem — kunem — kunem
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

Jelena Tomić, Osijek.

PREDJESENSKI DANI

— Ustaj, Dragice... Tata i Stanko već su obučeni... Tu ti je sve, što treba... Ali oprezno, da ne probudiš Nedicu, siđi dolje na zajutrak...

Tako je budila krupna i snažna mati, osrednje dobi svoju mladu kćerku potegavši je uz to lako za okratke, tamno pepeljaste pletenice. Na taj poziv okrenu se spram nje neka milovidna glavica, dva krupna, tamna oka rastvoriše se i pogledaše je sneno, ali čas zatim već joj se razli licem smiješak razumijevanja, i odmah posegnu za haljinama poredanim na stolici pored kreveta, dok mati ode u donje prostorije. Hitra kao vjeverica djevojčica bijaše začas umivena, očešljana, odjevena i uređena, te bacivši zaljubljeno prstima

poljubac na oproštaj svojoj mlađoj sestri, koja je spokojno spavala u svojoj mrežom osiguranoj posteljici, odjuri niza stube iz potkrovlja u prizemlje.

Tu je već očekivahu otac i brat, a i gotov zajutrak na stolu. Stojeći uza svoju običajnu šolju mlijeka, a pecivo strpa u torbicu. Tim će se usput zabaviti.

Brzo izatoga ispadoše sve troje u malo ograđeno predvorje, te otvorivši ulična vratašca izađoše na cestu, ne obaziruć se na cvilenje ovelika psa ptičara, koji bijaše sigurnosti radi stavljen na lanac, da ne potegne sve bez dopuštenja s njima.

— Siromah Brnjo! ... Baš tako cvili, kao da je uvrijeđen, što ga ne vodite sa sobom — Dragica će.

— Danas bi nam samo smetao — odvraća joj vremešni otac, pogledavši svojim oštrim i pronicavim očima pravcem prema Brnji.

— A na kakov se lov spremate danas — upita Dragica, koracajući bodro između brata i oca.

— Vidjet ćeš već — nasmiješi joj se otac ispod svog sijedog, kratko prirezanog brka, a kad Dragica upita pogledom brata, odmahnu i taj ničeno glavom, premetnuvši kratku pušku dvocijevku s lijevog na desno rame.

— Ni ja ne znam ... Samo reče tata, da ću danas naučiti nešto novo.

Time se moraše i Dragica zadovoljiti, vična već, da se očeva poštuje, i kad nije voljan davati razjašnjenja. A zaista samo jedan pogled na to značajno starčevo lice oštrih crta i opaljene puti, ulijevalo je u svakoga neko čuvstvo poštovanja. Odavalo je potpuna čovjeka, i nije čudo, da je oboje djece gledalo u svoga oca kao u nešto bolje i više od drugih ljudi. Kraj toga su njegove pronicave oči odrazivale i neobično snažan intelekt, a lako svinut jak nos jaku i odlučnu volju. Ponešto je starac već pognut teretom godina, ali koraca ipak lako uporedo sa svojom mladom djecom.

Stanko je pored njega odmah dozivao u pamet lik svoje snažne majke. Isti je to krupni kostur, a ostat će valjda niži nego otac. Lice, šire, pokazuje istu onu stalnost i promišljenost, koja je svojstvena materinim crtama, samo je u Stankovu licu taj potez ponešto jače izražen — rekao bih više surov, što inače sasvim dobro pristaje njegovu mladom licu, tvrdom i oprženom vjetrom i suncem. Jedva je šesnaest godina, ali neobično čvrst i razvijen kao kakova odrasla momčina. Jedino su oči zadržale još onaj bezbrižni djetinji sjaj.

Na prvi pogled Dragica mu je ponešto slična, ali je ipak velika razlika između njih dvoje. I ona je čvrsto građena, ali više gipka i vitka, očito će porasti slična ocu, kome i u licu dosta liči. I njen nosić malo je svinut i njene oči pronicave su kao i očeve, te ista crta odlučnosti i snažne volje izražena i u njenu licu, ali sve je to kao nježnije i profinjeno. Osobito su joj oči značajne. Duboke su i ocrtava se u njima jak nutarnji život kao kod svih onih, koji se mnogo knjigom bave. Kao da vidiš u tim očima već gotovo isklesano biće, ali tome naprotiv lice joj je još sasvim dječje bezazleno, što čini osobito prijatan i ugodan dojam na svakog motrioca. Tako izgledaju obično one, koje svijet poznadu samo iz knjige i na naočari majčine.

I vanjštinom se odlikuje to jedva četrnaestgodišnje djevojče od svojih pratilaca. Dok su muški odjeveni u odijela od doduše čvrstog, ali priprostog darovca, a na nogama im teške okovane brdske cipele, na njoj je sve, što se najboljeg moglo naći. Elegantne žute cipelice, crne čarape od fine engleske vune, a tako isto i suknjica, pleten vuneni oplećak, a na glavi kožana kapica. Vidi se, da svi u kući osobito paze na nju, a najbolje je to znao Stanko opisati, dok još bijaše malen. Upita li ga tkogod, da li roditelji vole više njega ili Dragicu, odgovarao bi uvjereno:

— Mene tako, tako, al' ona je ponos kuće ...

Kad prođoše mimo jednu oveću zidanu kuću, dobacit će Stanko:

— Mladen još spava ... Bit će mu krivo, da ga nisam pozvao.

— Pospanac neki — s omalovaženjem će djevojče — ti gradski klip ... kavaliri — ispravi djevojče brže — nisu vični ranom ustajanju.

Kako god je inače bila u svemu »ponos kuće«, imala je ipak neku malu grješku, radi koje bi koji put bilo prekora osobito s materine strane. To je bio njen brzi jezičac ili njena oštra »sabljica« kako je to njena majka pola šaljivo, a pola neraspoloženo znala reći. Nije baš, da je besmisleno običavala mlatiti svojom »sabljicom« nego znala ju je spremno povući iz toka za jetke, kadgod baš i zgodne, a kadgod i nezgodne primjedbe. I sad joj skoro izmaknu nešto tako nezgrapno za skladnu malu djevojčicu, ali dovoljan je bio samo očev pogled, da proguta onu riječcu, koju bi inače rado bila prišila onome ... kavaliru iz grada.

To je bio neki mladi đak, rođak vlasnika te zidanice, koji se nakon svršene mature bijaše zaletio iz Zagreba na poziv svoga rođaka u to manje mjesto, da se provede i oporavi od naporna učenja. Ponešto pun svoje mature izlanu pred Stankom onako s visoka nešto o provincijalnim zavodima, nišaneći na mjesnu realnu gimnaziju. Stanko je to još onako za vrućega došaptnuo Dragici, a ona, ponosita na svoje svršene četiri gimnazije te znanje dvaju jezika, osim svoga materinskog hrvatskoga, a dirnuta u svom lokalnom ponosu, vraćala je zajam tome velegradskom »umišljeniku«, gdje bi joj se samo pružila prilika. Nije baš bilo previše tih prigoda: Mladen ih je doduše tražio, ali mati Dragičina imala je ponešto posebne nazore o uzgoju ženske djece, te Dragici od kućevnog posla nije baš preostajalo mnogo slobodna vremena. A kad ga se i našlo, to je uvijek bila ili s ocem na izletu ili s majkom prošetala mjestom.

Zamakli su tako već izvan mjesta sve do jedne kućice na osami, gdje ih dočeka sredovječan okrupan čovjek po odijelu sudeći kao da je lugar. Skinuvši šešir na pozdrav starom gospodinu, nazva mu Boga onom povjerljivom ozbiljnošću, s kojom čestit mladi vazda susreće nekadanjega svoga strogog, ali pravednog starješinu.

Prozboriše potiho nekoliko riječi, iz kojih djeca razabraše samo, da je lugar jučer ustrijelio jednoga mlađega a »On«, da se zadržava zasigurno tako oko prosjeke između državne i vlastelinske šumice. Njemu da se već jednom javio na vabak, ali velik je to lukavac, ne da se lako prevariti ...

Zadovoljno sasluša starac te potiho dane upute i pozdravivši rukom lugara, krenu s djecom sa ceste nekom putanjom prema bližnoj oniskoj kosi, koja je sa sjevera i sjevero-zapada zatvarala mjesto. Dohvatiše domalo neku širu putinu, izderanu i ispranu kišom te počeše da se penju uza stranu. A iza protivne istočne kose iskoči najednom sunce te obasja tu rijetkom bukovinom, leskovinom i šipragom obraslu strančinu, pijući svojim toplim zrakama biserne kapi rose, koje se ljeskale tu i tamo po travi, cviječu i bujadi. A Dragici najviše zapeše oči za onim kapljicama, koje se uhvatile onih tankih niti paučine. Sinu joj odmah u glavici željica, da je kojim čudom kakova šumska vila, kako bi krasne tkanine satkala iz te tanke biserne pređe.

Nije bio uspon baš velik, ali ta putina, nekad stara cesta, bijaše tako izdrta i prolomljena, da su one kose dolomitne naslage provirivale i probijale kroz onu mršavu zemljicu te činile i po metar visoke pragove i skale. A i sunce je prigrijalo svojom predjesenskom snagom, te nakon one jutarnje svježine, gotovo hladnoće otoplilo zrak. Prve se kapljice znoja ukazaše starcu na licu, a i hod je nešto usporio.

— Da malo otpočinemo — Dragica će, kad se dovinuše sedla.

— Zar si umorna — začudi se otac.

— Nimalo baš, ali nisam cijelo ljeto oblačila te žute cipele, pa me malo tište. Otpustit ću vezove — smišlja okretna Dragica i nutka, da malo prisjednu ispod nekog krošnjatijeg stabla. A tad je razvezivala vrpcu na jednoj i na drugoj cipelici, sve je nešto popravljala i tek kad je opet sve kako treba uredila, diže se, da pođu. Dotle je dakako i starac odahnuo, što je to malo lukavo i htjelo.

Više nije bilo naporna uspinjanja, nego krenuše niskom, iz panja poraslom šumicom, čas putem, čas kojom stazom ili prosjekom, dok se napokon približiše onoj prosjeci, koja je međom između državne i privatne šume.

Već par časaka prije toga prišapnu im starac da se moraju što moguće tiše provlačiti. A to nije bilo baš tako ni lako, jer se ispod nogu kotrljalo i krupnije i sitnije kameno grumenje, koje nalaziš svuda u kraškim stranama. Ali sve troje, vično već takovom hodu i privlačenju, nečujno se provukoše i kad dođoše na prosjeku, izabra starac neki star, onizak i odebeo grab, koji je pustio na daleko žilje po površini tla. Na jedan takov ožiljak ispod samog stabla, širok kao kakova klupčica skutriše se sve troje. Stanko ocu s lijeva a Dragica s desna, a oboje napeto iščekujući, što li će sad slijediti.

Sa strane, otkud dođoše, ista je kržljava bukovina, ali s druge strane prosjeke prekrasna je mlada omorikova šumica. Stablo do stabla, točno u redovima, kako su nekad sađena. Odebela su već za grede i rogove sposobna, a širi se odande ovaj svježi miris smolovitog drveća, koji je tako ugodan i značajan za crnogorične šume. A razlika između one zanemarene šumice s ovu i one pomno čuvane i odnjegovane s onu stranu prosjeke djelovala je upravo porazno.

Stanko, upućen već prije razglavio je svoje gvožđe te sabrano očekivao, što će mu doći na dohvat cijevi. On je uz oca već naučio, da savladava onu lovačku groznicu običajnu kod početnika. A Dragica je sa zanimanjem motrila, kako otac iz džepa vadi neku neobičnu sviralicu napravljenu od nožne zečje kosti. Stavio je u usta, istisnu neki čudan, sitan cijuk a potkraj prevuče prstom preko donjeg otvora na sviralici i pjev završi nekim osebujnim ćurlikom. Glasilo je to nekako slično kao: Ci, ci, ci, ciciri, ciu...

Čudila se Dragica tim neobičnim glasovima, ali još se više začudi, kad se iz one guste, smrekove šumice odazva pjev sličan onome, što ga izvođaše starac na svojoj sviralici. Kao da netko tamo iza onog sjevernog obronka sjedi, i na sličnu sviralicu cijuče.

A starac počeka nekoliko hipova, zatim prinese opet sviralicu ustima te poče snova prebirati iste i slične glasove. Ali sad Dragica široko razrograči oči, kad najednom vidje, da kroz ono gusto smrekovo stabalje proleti sigurnim letom neka ovelika ptica i pade pred njih jedva pet ili šest koraka daleko. Spuštenih krila šepirio se lijep pijetlić u borbenom stavu, brbućući izazovno, i baš kad Dragica sva udivljena htjede, da od milja zapljesne rukama, planu s lijeva hitac, a pijetlić se prevrnu, lupnu malo krilom, protegnu uda i osta nepomično na šušnjem pokrivenu tlu.

*

Pored one veće zidanice u mjestu šetao je vitak mladić, omršav sa cvikerom na nosu odmjereno čas gore čas dolje. Uživao je meki predjesenji zrak i toplo sunce. Nije vidio, gdje se vraćaju naši lovci, jer je cesta iza kuće naglo zavijala spram sjevera, a baš kad se oni pojaviše, šetao je protivnim pravcem. Opaziše ga lovci tako prije nego on njih, a Dragica čim ga opazi, istrže pijetlića iz bratove ruke. Slavodobitno dizala ga je pred oči mladiću, koji se ugodno iznenađen nađe odjednom na dva koraka pred njima i učtivo skide šešir na pozdrav. Ali djevojče zaboravi i odvratiti pozdrav, nego zaklikta veselo:

— Gledajte... gledajte, što smo već ranim jutrom ulovili.

— Zbilja krasan pijetlić jarebice lještarke — odvrati Mladen, uzevši pijetlića u ruke. No njegove plave oči zadržaše se samo časak na lovini, a zatim je postojano promatrao skladnu pojavu te još nedorasle djevojčice. Bio je uostalom pogled čista uživanja kao kad promatramo kakovu lijepu umjetninu, da i djevojče ne osjeti ništa neobično ili neugodno kraj toga promatranja, nego nastavi hrlo:

— A da ste samo vidjeli, kako se to divno odigralo. Tata ga je dovabio svojom sviralicom, a on je kroz onu tamnu, vlastelinsku šumu, gdje su stabla tako gusta, da ne bi mogao potrčati ni tri koraka, doprhnuo tako sigurno i strjelovito hitro, kao kakova neobično vještom rukom odapeta strjelica. A kako je samo bio divan, kad se spuštenih krila i našešurena repa šepirio jedva par koraka pred nama. I sve kao da je nešto srdit i kao da čeka, da se pobije s kim. Tako je zlatan bio, da sam već htjela da poletim k njemu, ali ova naša ubica odapela je hitac, da je siromah ostao na mjestu mrtav.

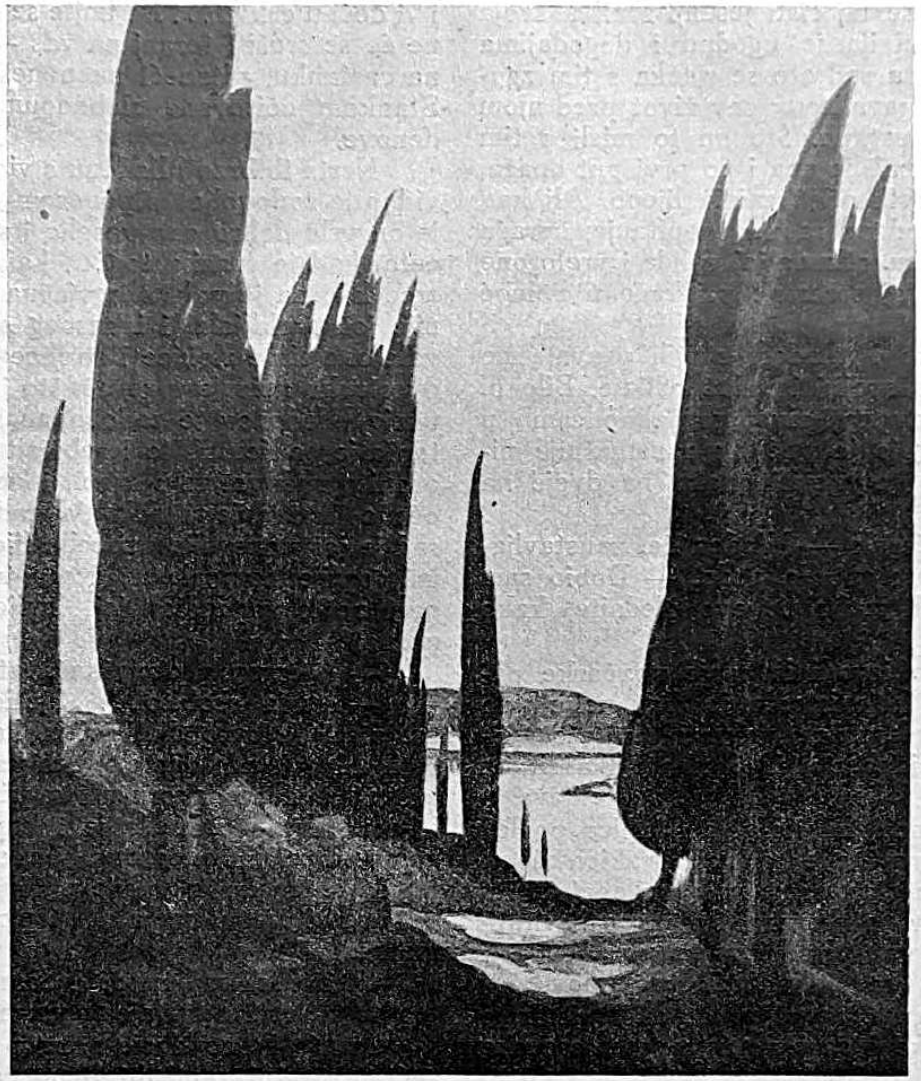

MARKO RAŠICA : ČEMPRESI NA ORSULI, DUBROVNIK.

— Kako da mi nisi jučer ništa o tom kazao — prekorno će Mladen Stanku.

— Tata je tek sinoć kasno odredio, da ćemo danas u lov, a nije spomenuo ni na što ćemo ni kamo — ispriča se Stanko svome starijem drugu, koji ga je počastio pobratimstvom. Nije bio Mladen inače nagao u sklapanju takova uska prijateljstva, ali ovdje se nadao, da će mu Stanko biti siguran zagovornik kod ove male prkos-djevojke, za koju je već kovao neke doduše još nejasne snove u daljoj budućnosti, kad on bude čitav čovjek, a ona tamo oko dvadesete.

— Pa i ne bi to bilo za vas... iz velegrada. Te rane zabave samo su za nas provincijalce — izmahnu sabljica, sjetivši se, da zapravo i ne smije biti odviše ljubazna spram toga... kavalira iz grada.

— O... i ja vrlo rado vrludam po našim brdinama već za rana jutra, i ako nisam lovdžija. Ali jutros nisam poranio, jer imamo prije podne sastanak u Hrvatskom Sokolu — odvraća Mladen učinivši se kao nevješt na ono o provincijalcima. A njegove inače dosta samosvijesne oči gledaju vrlo blago na tu malu, bojovno raspoloženu djevojčicu.

— Ah... to je lijepo... Tako i treba... Unesite života u to naše društvo — prihvaća djevojče živo, jer i sama je članom Sokola. — Uostalom, to je baš i vaša dužnost — završava strožim glasom.

— Zašto baš moja dužnost — ljubopitno će mladić.

— Tako... baš dužnost... Matura ne daje samo prava nego i dužnosti. Samim tim ispitom postali ste jedan od narodnih vođa i prema tome morate i živjeti te prednjačiti ostalima. I štogod se dalje penjete na ljestvici znanja, bit će vam sve veća dužnost, da budete pravi prednjak svome hrvatskom narodu.

— Pristajem bez prigovora — odvrati Mladen, naklonivši se toj maloj umnici, koja nije ni osjećala, kako te inače mudre riječi ne pristaju nimalo njenim godinama, ni njenom obično bezbrižno djetinjem licu. Samo starcu preleti hitro kao munja licem osmijeh zadovoljstva, a možda i malo prikrite ironije, dok Mladen nastavi:

— Ali ne bi li vi, stroga gospođice, dopustili, da pored tih dužnosti i obveza moja mladost ima i nekih prava.

— Dabome da ima — odvraća Dragica, ali tu je izdade njena sabljica. Osjećala je nesvijesno, da i taj mladić sa svojom mladosti ima i svojih prava, ali nije pravo shvaćala, tko i što mu brani, da ih uživa. Ta eto i ona se veseli svojoj mladosti.

Punom snagom udiše taj čisti jesenji zrak u svoja zdrava pluća; proživila je ugodno i događajima bogato jedno jutro, a sad eto se rječka s tim zgodnim... gradskim kavalirom; sav život pred njom samo je ružičasto satkan. Što on to misli s tim svojim pravima, razmišlja ona i po prvi put opaža, da je plavilo njegovih očiju zaista lijepo. Ali kad ne nalazi pravog odgovora na to pitanje, svraća svoje krupne oči ocu, otkuda joj valjda i vrelo one prve mudrosti. A taj spremno priskače u pomoć svojoj miljenici.

— Ima dakako i mladost svojih prava, no dadu se vrlo lijepo spojiti i s dužnostima. Bilo bi žalosno, kad bi sav naš život protekao samo u dužnostima... Ali to je već malo zamašnije pitanje... Ne može se riješiti onako na dvoje na troje.

— Samo još časak — Mladen će, zaustavljajući društvance spremno da pođe. — Dobio sam baš jučer umjetnih muha... evo gledajte, kako su lijepe...

Govoreći tako izvadi iz svoje novčarke papirnatu kesicu, iz koje istrese na dlan neke vrlo spretno sačinjene leptirice sivkastih krilašca, tijela crvena kao cinober a isprutana onim sitnim paunovim perjem, koje se zelenkasto prelijeva.

Sa živim zanimanjem uprla je Dragica pogled u te umotvore, proviđene tankim kvakicama od fina čelika, vezane na prozirnoj svilenoj niti i udešene za ribolov na pastrve. Pored oca i brata i ona je također već pomalo naučila taj sport i često pratila oca, kad je odlazio u ribolov.

— Tražio sam, da mi pošlju baš onakovih, koje su zgodne za niske i sasvim bistre predjesenske vode.

— Francis fly (flaj) — dobaci starac, čim ugleda te mamke — dobre su za sadanje niske vode.

— Eto... i gospodin otac proglasuje ih zgodnima — veselo će Mladen. — A smislio sam, da pođem danas popodne sa Stankom na Mrežnicu k onom mlinu, gdje se vašem tati javila ona velika pastrva... Mogli biste se i vi priključiti, gospođice. Još za dana vratili bi se kući — govori mladić, a kraj toga napeto očekuje, što li će odlučiti ta mala jogunica.

A zaista nije joj bila laka odluka. Ovamo te lijepe mušice, izgled na ugodnu šetnju s bratom i s tim zgodnim... kavalirom, ali ipak neodlučno razmišlja i pogleda na oca, ne bi li u njegovim očima pročitala, da li da prihvati ili odbije taj poziv.

— Diže se, eto, i povjetarac s jugozapada... Siguran je uspjeh — mami je Mladen.

Djevojče baci još jednom pogled na oca, da joj pomogne, kamo da odluči. Ali taj se zagledao nasmješljivo nekud u stranu, prepustio odluku posve svojoj kćerki. A njoj dođe najednom na um i onaj drugi glavni kućni stup, njena stroga majka i tad odlučno zanijeka glavicom:

— Ne, na Mrežnicu idem samo s taticom... Dost vam je i Stanko, pa ćete nam sutra pričati, kako je bilo.

— Ali zar vas danas više ne ću ni vidjeti — okušavao Mladen još zadnje.

— Poći ću s majkom velikoj misi... Možete i vi doći u crkvu... Ne bojte se... dobar je Bog... ne će se srušiti toranj na vas — zamahnu sabljica na rastanku, nišaneći na ponešto neoprezno pred Stankom očitovane slobodoumne nazore Mladenove.

Nesta ih brzo Mladenu s vida, a stari gospodin vidno je zadovoljan s ponosom svoje kuće. Opazio je on vrlo dobro ono veselje i sjaj u očima djevojčeta, kad je spazila tog... kavalira. I u to mlado srce kao da je pala ona vječna sjemenka, ma da i nije još proklijala, i iskusnog starca nisu zavaravale one sitne zlobice i strelice Dragičine. Zato joj dvostruko upisuje u rovaš, što je sama odbila onaj poziv Mladenov te zadovoljno smješkajući se, potapša je po licu. A to je običan njegov znak, da je osobito zadovoljan s njom, i ona osjeća, da je to očevo priznanje i pohvala radi onog otklona. I sad je još ponosnije uzbacila lijepu svoju glavicu i još gordije koracala uz svoga taticu. Ali ipak zapazi nešto zagonetan joj smiješak oko očevih usana.

— A čemu se smješkaš, tatice, tako?

— Ništa osobito... Sjetio sam se nečesa smiješnog iz svog djetinjstva, kad sam bio još sasvim mlado, ludo dijete. Uzeh jednom lijepu, onako krasno rumenu oskorušu i zagrizoh u nju, ali brzo izbacih. Trpka i kisela je i kupi usta kao bijeli kamen. I pitam onda moju pokojnu mamicu, kako to, da je naoko tako lijepa i poželjna, a kad hoćeš da zagrizeš u nju, a ona trpka i kisela. A majka me tješi:

— Ništa, ništa, sinko... Samo počekaj malo... Svaka oskoruša postaje vremenom slatka.

Sad je i ono dvoje udarilo u smijeh, ne mogući pravo ni zamisliti ovog časnog starinu oca kao malo dijete, koje još zagriza u trpku oskorušu. Osobito je Dragica nasmijana i misli, da je tata morao biti onda mnogo mlađi i od nje same, jer otkad ona zna već, da valja čekati, dok one lijepe oskoruše postanu slatke. A starac, dakako, nije naglio, da joj rasvijetli pravi smisao te male pričice, nego prepušta, da i tu oskorušu vrijeme učini slatkim plodom.

U tome dosegli su i do svoga doma, gdje ih je već s uličnih vrata čekala Nedica, najmlađi izdanak kuće, a miljenik svih ukućana. Čim ih opazi, otvori vratašca, a pored nje projuri Brnjo, dok ona onako puna i debeljkasta dogega za njim.

— Gledaj, Nedice, što ti nosimo — hvali se Dragica pokazujući joj pijetlića. No samo Brnjo udostoja ga osobite pažnje, njuškajući i oblizujući se od milja te propinjući i uvijajući se veselo, dok Nedica, bacivši jedva pogled na lovinu, pruži svoje punane ručice spram oca, koji spremno prihvati svoju mazunicu i uze je u naručje. Tu je Nedica najprije slavodobitno dobacila pogled svom bratu i sestri, a zatim ovila ruke ocu oko vrata i prišapnula mu u uho veliku tajnu, da mama sprema za objed savijaču s jabukama.

— No, ta Nedica i taj tata — nezadovoljno će Dragica Stanku, i nisi mogao pravo razabrati iz toga, da li je više ljubomorna na tatu radi Nedice ili na Nedicu radi tatice.

Kad uđoše u dvorište, išeta i domaćica u susret lovcima. Spram svoga muža još je vrlo mlada. To mu je druga žena. Prva, dugo i teško bolesna,

dovela je u kuću svoju nećakinju, siroče bez oca i majke, a kad osjeti zadnje svoje časove, preporuči joj, da ostane u kući i pođe za njena muža, brinući se tako i preko groba za njega. Poštujući zadnju volju svoje tetke i pomajke, a vična već domu, djevojka, bez obzira na znatnu razliku u godina, pokloni mu svoju mladost i ruku. To troje djeec blo je plod toga prilično nejednakog braka, koji je, uostalom, protekao mirno i bez trzavica u nepomućenom međusobnom poštivanju.

— Evo, mamice, pečenke — veselo će Dragica, dok je Stanko požurio odmah u kuću, da očisti pušku. No mati, uzevši pijetlića u ruke i pomno ga pregledavši, kao da nije bila osobito zavedena njegovom ljepotom. Ona ga je ocjenjivala pogledom iskusne domaćice i znala, da je divljač te vrsti samo onda dobra, kad je mlada.

— Težak je doduše, ali izgleda, da je to već dosta star pijetao — dobaci ne baš osobito ushićeno svome mužu.

— Bit će mu više od tri godine — odvraća taj, stavljajući Nedicu na tlo.

— Da ga pošaljemo gospođi savjetnikovoj — neodlučno će domaćica, pogledavši pitajući kućegospodara.

—Ne bi svoje polomila zube — zapjevuca sabljica, sjećajući se umjetnog zubala te gospođe, koju nije ni inače marila. Ali joj brzo prisjede porugljivi smiješak ,kojim je popratila te riječi. Ošinu je mati prekornim pogledom i dobaci joj, ne baš osobito ljutito, ali suho i odmjereno:

— Bilo bi bolje, da povedeš Nedicu u kuću i da se spremiš u crkvu, nego da tu palacaš s tom tvojom sabljicom.

Ljuto se zastidi djevojče na taj majčin prikor. Pokuša, ne bi li našla bar u očevim očima, ako ne baš odobrenje za svoje nagle riječi, a ono bar malo utjehe za majčin ukor. Ali ovaj put ni otuda je ne ogrija sunce. Očevo, obično prijatno nasmiješeno lice posta nekud ozbiljnije, ukočenije, a pogled mu je uprt svud prije nego u nju. Zato Dragica osjećajući, da ju je sabljica i ovaj put zavela, porumeni, poniknu glavicom i šutke povede Nedicu, obećavajući u sebi, da će bolje pripaziti na svoj nagli jezičac. Pred materom bar...

*

Još je bilo vidno predvečer toga dana, kad su svi, sjedeći na klupčici pred kućom, dočekali Stanka na povratku s Mrežnice. Već sa ceste veselo je pokazivao svoju lovinu, zaista ogromnu potočnu pastrvu tešku preko dva i po kilograma.

— Dakle ste je ipak prevarili — dočeka otac sretnog ribića. — Pomogao vam je sigurno onaj popodnevni jači vjetar.

— Bez njega ne bi je bili ni dobili — odvraća Stanko.

— Zar nije htjela na Mladenovu mušicu nego baš na tvoju? Da li mu se bar javila?...

— Ne znam, da li mu se i pokazala. Dao sam mu doduše prvenstvo, da prvi pokuša sreću. I žestoko se upeo, da je izmami iz njenog zaklona. Dobacivao joj je najprije udicu s jaza... nema na njem vode nego do članaka. Ništa... sve mirno... Onda se provukao pored mlinskog kolesa na onaj skliski kamen, kamo meni tata brani poći...

— Što ga nisi upozorio, da je opasno?...

— Vičem ja... ne idi... zahvatit će te kolo. Ali da, tko bi njega zadržao... No, i mačak je to... Tako se sigurno provukao i čvrsto stojao na onom uskom kamenu i opet vješto uzverao na jaz, kad ni otud nije bilo sreće.

— S koje strane si joj ti prišao?

— Ja sam to drukčije okrenuo. Skinuo sam cipele i pošao malo izdalje pa uz vodu i brzac sve bliže do mjesta, gdje ju je tata zadnji put izmamio ispod njena kamena. Kad sam već mogao dobaciti joj udicu, onda sam se sjetio, kako tata običava da se sagne, da ga riba ne opazi. A ja bome čučnuo u vodi i jedva što sam drugi put prebacio njen kamen udicom, osjetim, kako nešto potegnu, a trgoh i ja... Zakvačio sam je...

— Mora da se živo opirala?...

— Bilo je muke s njom... Još dok je uz vodu vukla, mogao sam lako s njom vladati, ali odjednom pojuri niz vodu. Sigurno bi mi se otela, no u taj par skoči Mladen sve onako obučen u vodu i poplaši je, da potegnu opet uz brzac. Moja si, rekoh ja... Mladen je držao spremno mrežicu i nakon gotovo četvrt sata borbe, digosmo je iz vode. Odmah krenusmo kući, a Mladen ode prečacem, da se presvuče, inače bi i on naišao pored naše kuće.

Pričajući sve to, Stanko je živim kretnjama pratio pojedine odlomke te važne dogodovštine. Osobito u licu ocrtavalo mu se kao u ogledalu, što je osjećao, kad se što događalo. A ponešto je i hvalisavo isticao svoju vlastitu ulogu, što je napokon kod lovaca i ribića nešto posve obično.

I Dragica je napeto saslušala to bratovo pričanje, ponosna i ona, da su oni iz provincije ipak sigurniji momci. Samo kad Stanko spomenu onaj pogibeljni kamen, lako se trže i ukaza joj se kao tračak jeze na licu, ali malo poslije kod onog skakanja u vodu uskliknu:

— Nespretnjaković jedan... da je bar cipele skinuo — popravivši taj usklik zvonkim smijehom. Da ju je Mladen otkle iz prikrajka mogao promatrati i čuti, bilo bi mu sigurno toplije oko srca.

— A što nisi poklonio Mladenu tu ribu — prekorno će otac. — On je gost, a i na njegovu mušicu si je ulovio... Ti se toga naužiješ dosta preko godine.

— Pa — usitni Stanko — i mislio sam, da mu je poklonim, ali njegovih nema danas kod kuće... tko bi mu je priredio?...

— Odleti onda odmah do njega — mati će — i pozovi ga na večeru... Ajde, Dragice, odmah ćemo da uredimo ribu.

Uživala je danas mati, kako joj Dragica okretno pomaže. Sve ide hrlo i hitro. Što mati misli tek odrediti, već je kao napola gotovo. Davno prije zakazanog vremena sve je već uredila i spremila te mogla skočiti u svoju sobicu, da se preodjene, sabravši prije toga u bašti po cvjetić za se i za Nedicu. Nije bila baš od onih, koje samo o tom misle, što će na se metnuti, ali danas je bio izniman dan. Tek ne će dopustiti, da ovaj... iz grada misli, da amo na selu ne znadu ni što je moda. Zato se je brižljivo umila i pomnije pričešljala, stavila cvjetić u kosu te obukla najprikladnije od svojih krpica, koje su uostalom bile sve i ukusne i naj-

bolje tkanine. U tom ni otac ni mati ne škrtare. Ponos kuće mora doduše da radi s materom sve i najprostije kućne poslove, ali zato je lijepo odjevaju, kao da slute, da će to ptiče, kad odraste, poletiti na više. A kad je onako svježa, a cvjetićem nakićena, sašla u donje sobe, pogledaše se otac i mati te se značajno osmjehnuše. Dragica to ni ne opazi. I mladi imadu između sebe svoj posebni rječnik, za koji ne treba riječi, a tako i stari. Razlika je samo u tome, što mladost taj još ne pozna, a stari su već zaboravili onaj iz mladih dana.

Mladen je točno došao. I on, iako ne baš nagizdan, ali ipak u crnom kaputiću i prutastim hlačama, da je onako vitak, pored koščatog i plećatog Stanka, činio vrlo prijatan i otmjen dojam. A i okretan je. Ponajprije udvorno poljubi domaćicu u ruku, izrukova se sa starcem, namigne prijatno Stanku, a tad se obrati Dragici. Ona je cijelo vrijeme smišljala i brusila sabljicu, kako će ga podražiti radi one hladne kupke, ali začudo, kad Mladen priđe do nje, zaboravila je posve na to, nego voljko odgovaraše na njegove upite, kako je daleko stigla u glazbenoj obuci. Spremno mu pokaza sve svoje note, a on njoj pričaše, što se u Zagrebu davalo od glazbenih djela u kazalištu i u koncertnim dvoranama.

Zatim pređe vješto na onaj prepodnevni sastanak u »Hrvatskom Sokolu«, kako se sporazumješe glede kulturnog rada preko jeseni i zime. Mala je jogunica pomno slušala i odobravala, a neki neodređen, nesvijestan, ali ipak osjetljiv ponos rastao je u njenoj nutrini, kao da on govori to baš njoj, kako je time počeo, da vrši one njene ozbiljne riječi od prije podneva.

A Stanko je kod tog dijela razgovora stiskao šake i smrknuo se ljuto, jer njemu, nekad prednjaku, sad eto brane to, a ne zna zašto...

Sad i Dragica zapita Mladena, kojoj struci kani okrenuti, a on razvi svoje osnove, da će studirati kemiju, a kad bude dr. kemije, poći na godinu ili dvije u inozemstvo i poslije se vratiti. Tako misli, da će najbolje poslužiti svojoj domovini. Ona mu je živo odobravala, da je to vrlo zanimljiv studij i zvanje, iako do tog časa nikad nije ni čula, da ima i dr. kemije. A morala se silom suspreći, da se ne nasmije, jer joj dođe iznenada u pamet slika, kako Mladen kao gotov dr. kemije u bijeloj dugoj kabanici stoji u laboratoriju te motri pozorno nešto u staklenoj epruveti, dok ona iza njega proviruje na vrata i smije mu se, smije...

Domaćica je taj čas iznijela lovinu na dugom ovalnom pladnju, okuhanu čitavu, urešenu odrescima limuna i raznog zelenja, a u posebnoj zdjelici umak od maslaca. Večeralo se u istoj sobi. Prostora u toj kući nije bilo odviše. Ta soba bila je i za obroke i za primanje gostiju, a namještaj vrlo jednostavan. Pa ipak je potitravalo u toj skučenoj prostoriji nešto osebujno, da si i nehotice laganije stupao i tiše govorio. Kao da je i ta sobica bila odsjev otmjene pojave starca domaćine, ne plemića po zasluzi tko zna kojeg šukunđeda, nego viteza intelekta i vlastite snažne volje.

Večerajući, veličao je Mladen Stankovu spretnost, a taj opet skromno davao Mladenu u zaslugu, da je uopće mogao iznijeti ribu iz vode. Sad se i Dragica sjetila one hladne kupke i pitala Mladena smijucke, kako mu se svidaju ljute, provincijalne vode, naglasivši osobito onu riječcu provincijalne.

Ali ovaj put nije joj upalilo. Mladen spretno ispriča, kako je prošlih ferija gazio u Švajcarskoj one vode s ledenjaka, koje kad pojure, šale se Švajcari, da ledenjaci puštaju svoje mlijeko. A hladnije su za nekoliko stupnjeva od naših, te nema kod nas u naših strana ništa ljuto, završava Mladen, gledajući pomirljivo svoju malu protivnicu.

Možda bi sabljica i smislila štogod zgodno, da ga napane s druge strane, ali se umiješa i domaćin:

— Nego, ako se držite one starinske, da riba mora plivati, dakako u vinu, onda ćete ovdje zlo proći. U našoj se kući to ne troši.

— Ah — odmahnu Mladen nemarno — mi mladi samo se smješkamo tim »mudrim« rečenicama naših starih. Takove mudrosti nisu uostalom osebine samo Hrvata, nego svih naroda na stanovitom, primitivnom stupnju razvitka. Mi mladi smo već daleko od toga.

— Zar zbilja — sa zanimanjem će domaćin — mislio sam, da kod vas tamo iverje ne će dalje od klade.

— Više nego što mislite. Suglasni smo u tome s onim čuvenim njemačkim piscem, koji napisa, da će se takove »mudrosti« 50 godina poslije naći samo još kod Hotentota. A mi mladi nemamo volje, da nas ubrajaju među to inače časno pleme. Ima ih dakako još dosta, koji žive po starom adetu... No mi im se samo podsmjehivamo i krstimo ih trogloditima i ljudima nesposobnim za evoluciju i napredak.

Zadovoljno je starac slušao te riječi mladog umnika, izgovorene osvjedočeno i dubokim uvjerenjem te mu odobravao. A i Dragica je zaključila u sebi, da i svi momci iz grada nisu baš tako... kavaliri, nego ima ih i zgodnih, kao što je baš taj tu.

U to donese domaćica čaj, a mala Nedica spuza sa svog visokog stolca i uzvera se ocu na krilo, kako je to običavala činiti gotovo svaku večer.

— Pripovijedaj, tatice — mazila se oko njega, kad je otac ispio svoj čaj. A starac se rado odazvao toj, uostalom vrlo čestoj, molbi svoje najmlađe. Tako je prije činilo i ono dvoje starijih, dok bijahu malešni, a i sad kao odrasli rado slušaju, kad otac priča Nedici priče čuven, čitane a i smišljene. A umio je tako zanimljivo pripovijedati, da je i Mladen pozorno slušao i osjetio neku ugodnu smirenost u svojoj nutrini, slušajući starca. Gotovo je smatrao, kao da i on spada kao član u tu malu i skladnu obitelj.

A starac, milujući glavicu svoje Nedice, pričao je, kako je bilo tamo iza one strane brda, koja se vidi i s prozora njihove kuće, jato šumokih koka, koje zovemo jarebice ili lještarke. A u tom jatu odrastao je pred nekoliko godina snažan i čvrst pijetlić, kokanom ga zvali. A bio je to okretna i srčana momčina i ugledan među svim svojim vršnjacima. Umio je naći zgodno mjesto, gdje je bilo hrane na pretek i branio svakom drugom pijetliću, da se tamo nastani. A još kad bi

onako zoran digao glavicu i našešurio perje, sve bi mlade kokice zadrhtale od milja, ne znajući, koju će odabrati, da mu bude družica u životu. Jer kod njih je običaj, da svaki pijetlić ima samo jednu koku, a vrlo rijetko dvije.

Nije čudo, da je toga kršnog momčića zapazila iz susjednog jata mlada kokica Šarka i kad joj on ponudi srce, pođe rado k njemu i ostavi svoje jato. I lijepo joj je bilo kod njega. Nikad nije oskudijevala, a sigurna je bila i ona i djeca joj od zasjeda lisica, kuna i tvorića, zakletih neprijatelja njenog roda. Lukavi Kokan pazio je budno na te zlotvore, i kad bi se koji samo približio, on bi mu presjekao put. Pustio bi, da njega ganja, te čas trčeći a kadgod nakratko i poprhujući, odmamio bi ga na krive staze, dok ga ne bi zaveo daleko od svoje vjerne družice i djece. Onda bi se dakako visoko digao u zrak i vratio svojoj veseloj i zahvalnoj družini.

Tako su Kokan i Šarka živjeli par godina sretno i zadovoljno, djecu rađali i othranjivali i ništa nije pomutilo skladni njihov brak sve do ove godine. Ali proljetos naseli se pored njih neki pijetlić Goluban sa svojom mladom ženicom Biserkom. Doletili su preko kotline s one suprotne daleke strančine, jer se tamo otvorila velika kirija iz susjedne sječe, pa nisu imali mira.

A bila je Biserka lijepa, da je ljepše nije bilo u svoj kapeli. Vidio je Kokan, kako je u nje sjajnije perje nego u Šarke, a kad bobice ili sjemenke otkida, kako to nekud spretno i otmjeno čini, kao da je nekog boljeg roda nego ostale njene družice.

— Ona moja gleda samo da se nakljuka — razmišljao je Kokan — a gle, kako ova. Sve kao da hoće i ne će...

Zato se Kokan rado zadržavao kraj međe, samo da vidi češće Biserku, a zanemario je svoju ženu. Možda bi Šarka što i posumnjala, ali okupljena djecom, nije ništa opažala. Pa i nije bilo još nikakove nevjere, ali često već i same nevjerne misli i nakane donose zlo i nevolju. Najprije pođoše djeca po zlu. Nije bilo oko njih onog starog, budnog čuvara i, dok je Kokan trčkao za Biserkom, sve ih pohvata lija. I sama Šarka jedva se jednom otela, ostavivši pola svoga repa u lisičjim raljama.

Sad se činila Kokanu još ružnijom, a Biserka sve ljepšom. Pomamio se i već bio spreman, da je makar na silu otme od njenog muža. Opazio je i Goluban, da Kokan šara oko njegove Biserke, a kako ni on nije bio kukavica, dobro je pazio na Kokanove korake i bio odlučan, da Biserku brani na život i smrt. Ali zla ga sreća ovih dana namjerila na lugara Marka i izgubi svoj mladi život od njegove sigurne ruke.

Sad je Kokan mislio, da će postići ono, za čim je žudio danju i noću. Približio se Biserki i ponudio joj, da mu bude ženom nuz Šarku. Priznao je, da ju ljubi i za njom uzdiše već otkako se doselila u ove strane. Obećavao joj, da će lijepo provesti svoj život uz njega, svega će imati a biti čuvana od svake pogibije.

Ali Biserka, još rasplakana i žalosna radi smrti svoga ljubljenoga Golubana, nije pravo ni slušala starog Kokana, nego sva usplahirena pobježe i odleti daleko tamo na drugu stranu preko presjeke, da ubjegne tome nametljivom proscu. To je bilo baš sinoć, a Kokan osta jadovit i silovan, jer sumnjaše, da je Biserka odabrala već kakova drugoga, mlađega. Cijelu noć je samo žuč prekuhavao i kovao snove, kako da se sveti tome svom nuzljubu. Kanio je upustiti se u borbu s njim, a i sa svakim drugim, samo da osvoji Biserku. A nada se zasigurno, da će biti njegova, ako pobijedi svoje suparnike. Računa, da je žensko slabotinja i, da će na kraju ipak poći za onoga, koji je jači.

Tako je dočekao jutro, i kad začu one glasove moje sviralice, zaboravi na oprez, koji ga je tolike godine uščuvao živa i zdrava. Ovako mamen i slijep od ljubavnog žara uzleti i doprhnu kao strijela, otkud mu ćurlik dolijetao, misleći, da će tamo naći svoga nuzljuba, i da će tamo bojak biti za svoju Biserku. Tako pade upravo pred Stankovu dvocijevku, te dovrši napokon i on svoj život.

Mladen htjede gotovo da zaplješće rukama sav udivljen i zanesen, kako je to starac zapleo i skovao zgodnu priču, a i u ono drugo dvoje sjajile se oči ponosno i zadovoljno, što im je hranitelj takov pripovjedač. Ali svi se suspregoše, jer domaćica usta i pokazujući na Nedicu reče potiho:

— Zaspala je... Tako ona gotovo svaku večer... Ili joj tata mora da pripovijeda ili bar da je drži za ruku kad legne u krevet... Drukčije valjda ne bi mogla ni zaspati.

Mladen se oprosti i pođe kući pun nekog osobitoga smirenog raspoloženja. Osjećao je neko čuvstvo, slično kao kad se pomiriš sa svima, prostiš sve nepravde i grjehote ovoga svijeta i osjećaš nesvijesno, da hoćeš, da proživiš sretno ovaj kratki časak, što si na ovom svemirskom zrncu, makar i ne bio drugo nego trun od trunka s toga zrnca. Zato se i zagleda u nebo osuto zvjezdama u punoj mjesečini i pun svoje preuzetne mladenačke snage, dobaci izazovno svemu svemiru:

— Neizmjerne, neprolazne vi tvorevine, kako ste sitne spram mene trunka od truna s ovog svemirskog zrnca. Jer ja sam živ, veseo i zadovoljan, a vi mrtve, bešćutne trupine... Malo ovo što postojim, veći sam od vas...

A mati je dotle odnijela Nedicu gore u potkrovje, te ju raspremala u sobici obasjanoj mjesečinom. Spremala se i Dragica na počinak. Hitro je skinula gornje odijelo, a stidljiva i pred materom, brzo se zavukla pod pokrivač, preobukla spavačicu i odmolila svoju običajnu, večernju molitvicu. Zijevnula je zatim dva tri puta, prekrstila po svom običaju ruke na prsima, okrenula se k zidu, a tad, već gotovo na pola snena, podiže glavicu, misleći, da je mati još uvijek u sobi i izusti i ona svoj sud o događajima toga predjesenskog dana:

— Pa i ne žalim ga sad više... Htio je gad, da ima dvije žene...

Šilar.

DOSADA

Čitala sam o njoj, ali ne znam za nju,
Govorit' sam čula, ali ne poznam ju.
Niti želim ikad, da se s njom upoznam,
O životu njenu da baš išta doznam.
Pa ni za čas sami, da se s njome združim,
Da toj dami lijenoj,
Da toj dami glupoj,
svoju ruku pružim.
Zar da može biti dosade na svijetu,
Gdje naš život liči šarnom pčela lijetu?
Koliko cvijetova na širokom polju,
Toliko izvora uživanja ,slasti,
za radinu volju!
Sakupljati treba od zore do mraka,
Do sjedina nek je ispunjena svaka
ćelijica medom.
Pa kad dođe vrijeme,
Poguri nas breme
I prišapne hora,
Da s' počinit mora,
te jednim pogledom
Zaronimo natrag
U taj život kratki, u taj život tužni
ne budimo dužni
Ni sebi, ni drugom, niti zrncu soli.
Jer najviše boli,
Što povratka nema i popravka nema.
Jer najviše peče
Ono, što smo mogli, a što nismo dali,
Ili, što smo dali, a nismo morali . . .
Moć smireno mrijeti, to je izlaz sveti,
Sa ovoga svijeta — ogromnoga cvijeta
radosti i boli,
koj radine voli,
A dosadu — mrzi!

T. Narić—Dvornik

NA MOLU

U pristaništu je malog primorskog mjesta bilo živo. Redom jedna uz drugu stajale su za obalu privezane veće i manje lađe, b r a c e r e i t r a b a k u l i. Bere se grožđe, a gospodari ga brodova krcaju, da ga odvezu preko kanala i da ga tu u oskudnijem kraju dobro unovče. Narod se gura, da što prije proda svoje grožđe, mornari opet da što prije napune lađu, da krenu i da prije od druge lađe stignu na tržište. Natjecanje, stiska, pogađanje, vika i buka. Vrijeme je povoljno: puše popodnevni maistral, a sunce lije po modrim valovima svoju bujnu i zarku svjetlost. Tu i tamo se po koja lađa otisne od kraja, digne jedro i otplovi iz luke.

Sav taj život, sva ta buka kao da se nije doimala starca, što je mirno sjedio na jednoj stepenici zidanog lukobrana. Bio je to čovjek visok, širokih plećiju, ali sav nekako upao i slomljen; odijelo mu je već bilo trošno, a lice blijedo i košćato obraslo kratkom prosijedom bradicom. Sjedeći obim je rukama obuhvatio držak štapa, a na njih naslonio podbradak. Zagledao se u krasan bijeli k o t e r, što je krcat stajao usred luke i bio spreman na odlazak. Na krmi je stajao gospodar, kapetan Vicko i ruku držao na poluzi kormila; čula se njegova kratka zapovijed, a nato stadoše mornari da složno dižu obadva jedra. Maistral ih nadme i koter zaplovi put otvora luke; tu gurne kapetan Vicko jednom jakom kretnjom kormilo na desno i lađa stane polako zaokretati. U isti mah zašumi i propeler, kojim je lađa bila opskrbljena i koter zakliže na otvoreno pomagan snažnim maistralom.

— Ni ovoga nije bilo u moje doba, prošapta starac na obali misleći na stroj jedrenjače. On je sa zanimanjem pratio odlazak bijelog kotera, a kad je ovog nestalo lijevo za rtom, spusti glavu i zadube se u svoju prošlost . . .

Umrli mu roditelji, dok je još bio u Americi mlad i marljiv. Pregnuo je dvostrukom snagom, da radi, da stiče; uspio je i otvorio trgovinu u St. Clark-Streetu u Filadelfiji.

— Mister George, mister George, govorili mu Američani, a u njemu je rasla snaga.

Do par godina proda dobru trgovinu i kupi bark krene s njime u domovinu; krasan je bio bark, vitak i ponosan, »Junak« ga je nazvao, a i on je — Juro ponosno stajao na krmi, kad je »Junak« ulazio prvi put u luku njegova rodnog mjesta.

—Vidi ti Jura Amerikanca, kako je sretan, govorili su ljudi.

— E, valjan je naš kapetan Juro, odvraćali drugi.

A onda je i Mariju doveo u kuću, najljepšu djevojku u mjestu. Divote, kad bi ona s njime putovala na barku; on bi stajao na krmi kraj kormila i odrešitim glasom izdavao zapovijedi, a njegovoj se riječi sve pokoravalo i činilo mu se, da bark živi i da sluša sam njegove zapovijedi, a on njime kreće, kako ga volja. A Marija bi s ponosom i udivljenjem gledala na tog krepkog i snažnog čovjeka na krmi. A onda njihovo dijete, njihov Miro. Marija bi ostala kod kuće, a on bi Mira vodio sobom na Krf, u Taranto, u Marsilju. A Miro bi otvorenim očima, velikim crnim očima gledao otoke, dimeći Vezuv, palače Marsilje; i on je pisao Mariji:

— Miro gleda i sve me pita. Skače po palubi i hoće da diže sidro. O, to će biti jednom mornar, kapetan Miro . . .

A onda je došla nesreća . . . Vozio je vino iz Marsilje; sav je svoj kapital bio u nj uložio. I Miro je bio na brodu; bilo mu je osam godina. Uhvatio ih maistral, bijesni francuski maistral i zatjerao ih u grebene Lipara. Tu je u smrkloj noći propao njegov bark, njegov »Junak«, tu je propao sav njegov mučno stečeni kapital, tu je zaglavio i njegov jedinac Miro. Držao ga je grčevito, kad li jedan zapjenjeni val tresnu obojicom o hridinu i razmrska djetetu glavu; tijelo je djeteta spaslo njemu život. Ostali su na životu on i dvojica mornara; drugi nadoše smrt u valovima. Sa hridine je gle-

dao, kako njegov bark tone; s njime je potonula i njegova sreća...

Vratio se kući siromah, slomljen. Njegova Marija nije podnijela tog teškog udarca. Smrt jedinca i propast imutka baci je u sušicu i za dvije ju je godine otpratio na vječni počinak... Ostao je sam, samcat, slomljen i bijedan u dobi od četrdeset godina. Nije se nikada više oporavio.

I sad stoji daleko od cijelog tog života, što vrije na obali. Oh, u prvo mu je vrijeme bilo da svisne; vidio je prodaju, borbu, život, posao, a on je jadnik morao da stoji po strani, on, koji je živio i uživao u tom poslu, koji je nekada bio jedna od glavnih poluga tog života. I dolazilo mu, da očaja... No s vremenom se primirio. Ali još i sad, kad nosi na sebi sedamdeset godina, još i sad najvoli da skrene ovamo u mornarski dio mjesta, ovamo, gdje se nekoć na daleko čuo njegov glas. I kad vidi kakvu ponosnu jedrenjaču, gdje kliže morem i raširenim jedrima kreće u svijet, dugo gleda za njome, a onda spusti glavu i stane maštati o danima svoje sreće...

— Djede, djede, idite kući.

Starac se prene i digne glavu. Pred njim je stajala mala zlatokosa djevojčica, kćerčica neke rođakinje njegove pokojne Marije; uzeli ga dobri ljudi k sebi, a mala ga Zorka svake večeri potraži na molu, da ga odvede kući.

Sunce je već bilo odavna zašlo i sa zvonika se čulo pozdravljenje. Starac se prekrsti, mučno se digne i krene za djevojčicom.

Vinko Dorčić

DAN I NOĆ

Sjedili su zajedno u nebeskom rumenilu Dan i Noć.

Dan je govorio: »Dvadesetčetvero djece — mnogo blagoslova, mnogo! Kako ih samo razdijeliti? Ti dvanaest, ja dvanaest, nekada bi to išlo, ali ne za dugo; tebe, slabu ženu na dulje vrijeme bi to umorilo. Slušaj, ženo, čim nastane ljeto, uzet ću ja na brigu muški dio. Već im se radujem, tima mališanima. Pribavit ću im sunca i topline, cvijeća i voća, igara i veselja; ali onda ću opet pustiti na njih pljusak, povijat ću ih divljim vjetrovima i dat ću, da ih grom protrese. Rado gledam, kad se djeca malo uskomešaju, zdravo je to za njih«.

Noć nije odgovorila. Ali kad je sunce počelo žalosno hoditi po nebu, kad je ocu Danu pala na ramena jesenja magla kao povlaka, i on, ozebao, gubio nesvijesno dijete za djetetom, išla je tada za njim majka Noć i pobirala ih. A kad je nastala zima i s njom duga tama i debeli mrazovi, imala ih je ona već pun plašt i bila je kod njih od večera do jutra.

Češki napisao Jan Neruda. Prevo F. Crnek.

KROZ HRVATSKU POVIJEST

ODUZIMANJE HRVATSKOGA PRIMORJA.

Premda je Hrvatska od svoga postanja bila pri moru i to more uvijek smatrala svojim, ipak su i to more gledali odbiti od Hrvatske. A jer njega nisu mogli odmaknuti od Hrvatske odmakli su od njega Hrvatsku. Car Leopold I. nakon po njem izvršene Zrinsko-Frankopanske katastrofe, odgurnu 1692. godine Hrvatsku od mora, lišivši je Hrvatskoga Primorja. Ta rana zijala je sve do 1776. godine, kad bi po carici Mariji Tereziji Hrvatsko Primorje vraćeno Hrvatskoj, u čijem krilu osta do dana današnjega. Na njem su se okušali i Madžari, no i tu su, kao i na Slavoniji polomili svoje pohlepne ruke.

Isti proces trganja odigran je i s otocima hrvatskoga Primorja: Cresom, Lošinjem i Krkom. Njih otkide cer Franjo I. (1792.-1835.), pa ih spoji 1822. godine s Istrom. I osta tako nepunih 100 godina, dok padom porodice toga cara ne bi i ovo pitanje riješeno. Krk se vrati Hrvatskoj, a da se Cres i Lošinj ne vrate, morala bi historija stati, a s njom i ujedinjavanje narodâ.

RIJEKA.

Još su gori jadi pratili Rijeku. Sve do 1776. trgana je tamo i amo, dok je te godine nije carica Marija Terezija sjedinila s Hrvatskom, u čijem krilu ostade do 1784. godine, kad zloglasni car Josip II. učini od nje, Bakra, Bakarca i Kraljevice »Ugarsko primorje« i tim aktom stvori kasnije megalomanski apetit kod Madžara i za »magyartengerom«. No s drugim reformama, pade i ova reforma cara Josipa godine 1789. Kasnije bi Rijeka opet oduzeta Hrvatskoj, no Hrvati je ne zaboravljaju, jer se odrezano udo tijela ne zaboravlja. Da se Rijeka spoji s Hrvatskom, zahtjev je spomenute »Disertacije« grofa Janka Draškovića, pa hrvatskoga sabora od 1832. godine. Tek kad je Halsburgovcima došlo do gusta i kad su trebali hrvatske pomoći, vraća se Rijeka Hrvatskoj 1848. godine, čijim gubernatorom postaje ban grof Josip Jelačić. A kad su Hrvati izvršili misiju spasavanja habsburške kuće, vraćeno je »status quo ante 1848. anni« i Rijeka je postala Eridina jabuka između Ugarske i Hrvatske, dok naposljetku na prevaran način s umetkom »krpice« ne pade ta jabuka u krilo Ugarske (1868. godine).

Ravnih 50 godina ubirala je Ugarska plodove s te jabuke, a 1918. godine, dok još Hrvatska nije dospjela ni da cvijetak utrgne s te jabuke, dosuđene joj i po londonskom paktu, strgli su tu jabuku Talijani, te im 1924. godine bude ta krada sankcionirana. Nijedan narod u historiji došavši blizu mora nije se ustavljao tik pred njim, te prekrštenih ruku gledao, kako mu

prostor između njega i mora zaprema drugi narod. Tek kad bi mi Hrvati bili izbačeni iz točkova historije, mogli bismo se odreći Rijeke, no jer i za nas vrijede zakoni povjesnice, to Rijeku čeka neminovni povraćaj svome zaleđu.

Eksperimenti s Civilnom Hrvatskom.

Pa i ono, što je tako reći dva časa prije bilo sastavni dio Hrvatske, pa prešlo na momenat u druge ruke, nije nakon ispuštanja iz te ruke, vraćeno Hrvatskoj, nego se tim komadićem stvaralo nešto neprirodno, ne bi li tijekom vremena to postalo prirodno. Taj slučaj imamo s civilnom Hrvatskom ili t. zv. Posavskom Hrvatskom. Kad je 1814. godine nakon bečkoga kongresa (1814.) dopala Napoleonova »Ilirija« Habsburgovcima, oni ne izuzimaju iz nje civilnu Hrvatsku, da je vrate starom vlasniku, kao što su učinili s Vojnom Hrvatskom, dosudivši je opet Beču, nego tu civilnu Hrvatsku prikopčaju umjetnoj tvorevini kraljevini Iliriji! No svaka sila za vremena, pa i ta. 1822. godine isti je car (Franjo I.) vraća Hrvatskoj doživljujući isti debakl s nasilnim tvorevinama kao i car Josip II.

»Osvojeni krajevi«.

Isti takav slučaj nepovraćanja hrvatske zemlje banskoj hrvatskoj, iz čijih je ruku bila od Turaka i istrgnuta, vidimo za velikoga rata (1683.-1699.) Turcima oteta zemlja u Slavoniji nije utjelovljivana Hrvatskoj, nego je preko svojih »povjerenstava u tek osvojenim krajevima« bila pod upravom bečke dvorske komore i bečkoga ratnoga vijeća! No i to nije vijekom trajalo. Bila je ta zemlja uklopljena u Vojnu Krajinu, no kako znamo, nestalo je i komorâ i ratnog vijeća, i Vojne Krajine i careva Habsburgovaca, a slavonske su županije ipak pripale Hrvatskoj. I opet poučan primjer, kako narod i njegova svijest nadživljuje papirnate zgrade i njezine carske i kraljevske graditelje. Evo tako se postupalo s onim hrvatskim krajevima, koji su pokatkada izlazili iz bitnoga sklopa Hrvatske, no ta parcelatorska procedura prakticirala se i na srčiki hrvatske kraljevine!

Ukidanje županija.

Carica Marija Terezija, kao Habsburškinja i nasljednica Arpadovaca, koji su s Belom III. (IV.) prvi okrnjili bit hrvatskih županija i u tom je podraživala prijašnjim tudim vladarima nad Hrvatskom, pa je 1756. godine udarila hrvatskim županijama madžarski kalup. Njezin sin Josip II. stvori od županija svoja okružja, koja sačiniše oko njega okrug, koji ga je tako stisnuo, da se odrekao okružjâ i opet uveo županije (1789.) Povod tome bio je gest okružjâ, koja mu vratiše milo za drago time, što mu u ratu s Turcima (1787.-1791.) ne htjedoše dati vojnika i hrane. Zna katkada doći rješenje i iz ishoda vanjskih zapletaja i svaki se onaj vara, koji misli, da se život države odigrava sam o sebi, a bez vanjskih pokretnih sila! Istu igru s hrvatskim županijama odigrao je i car Franjo I. sa svojim apsolutizmom (1812.-1825.). I on je, da ušutka mrmor županijâ, imenovao po županijama svoje komisare, koji su uz pomoć vojske nametali carsku volju. No i to je bilo pa prošlo, a i ovaj put je znak za carev uzmak dala vanjska politika. Kad se naime Italija i Španija pobunile protiv Habsburgovaca i car Franjo I. zatražio naredbenim putem 30.000 vojnika, županije to uskratiše, a posljedica svega bijaše, što i kod Josipa II. — car je popustio. A jer su Habsburgovci bili za historiju imuni, ponovio je pogrješke dvaju careva i treći car Franjo Josip I. I on je sa svojom desnom rukom Bachom ukinuo 1851. županije i uskrisio carske županije no i te treće nisu bile duga vijeka. Listopadska diploma 1860. godine otpuhala ih je, a vjetar je i po treći put zapirio s bojnih poljana... O, kako se točkovi historije vrte i gnječe sve one, koji za nju ne će da znaju!

Patnje Dalmacije.

A sad ćemo se pozabaviti hrvatskom zemljom, koja je stvorila hrvatsku državu, ali koja je tu ideju silom prilika nastalim iz teritorijalnoga raspačavanja, ustupila svojoj zemlji posestrimi — Hrvatskoj.

Ta je zemlja dalmatinska Hrvatska, ili u današnjem smislu Dalmacija. Nije to uostalom bilo. ništa novo za posavsku Hrvatsku. Ona je već u 9. vijeku po svom Ljudevitu Posavskome trgla vodstvo vođenja hrvatske politike dalmatinskoj Hrvatskoj, te to i uspješno vodila. U njoj je narod bio pošteđen od onih unutarnjih borba dalmatinske Hrvatske za latinsku ili za hrvatsku crkvu, pa se je, umnožen priticajem naroda iz dalmatinske Hrvatske zato i mogao isprsiti turskoj najezdi. No ono hrvatsko plemstvo, koje je iz dalmatinske Hrvatske prešlo u posavsku Hrvatsku, ponijelo je u svojim srcima i misao na prvotni teritorij hrvatske države i ta se misao više ne gubi. Uza svu tešku borbu oko sačuvanja ove druge domovine, ne zaboravlja se ni ona prva i tu dakle valja tražiti razlog onom vječitom osvrćanju očiju i srca hrvatskih staleža na Dalmaciju. A u to pak vrijeme Dalmacija proživljava svoju Golgotu postavljenu joj od Mlečana, koji paralelno ogoljuju zemlju i narod. Snagu su kupili i trpali u parobrode, da im budu čuvari mletačkoga lava, a prirodnine su uvozili u Mletke, da ih ondje prodaju. Po patnji dakle, to je bila druga Vojna Krajina, pa kao što se je iz ove narod selio, tako je to činio i iz Dalmacije. A taj križni put trajao je sve do pada Mletaka (12. svibnja 1797.). I sad, kad je trebalo da Dalmaciji dođe uskrsnuće sjedinjenjem Hrvatskoj, ona je i dalje ostala ležati u grobu. Jer su Hrvatska i Dalmacija bile u grbu spojene, to su htjele biti i u zbilji, no to je spriječio baš onaj čovjek, čija je kraljevska dužnost bila, da obratno čini. Car Franjo I., nosilac kraljevske krune »regni Sclavoniae, Dalmatiae et Croatiae« odbio je molbu dalmatinske Hrvatske za sjedinjenje s Hrvatskom, napisavši na njoj vlastoručno »ad acta«! A samo radi vjerovanja u priklopljenje Hrvatskoj, dalmatinska je Hrvatska onako oduševljeno dočekala oslobodilačku austrijsku vojsku (1814.), pa da i na vidan način dokažu tu svoju želju za sjedinjenjem, poslali su caru deputaciju, a koju su carevi emisari već u Senju zadržali! Zaludu je dakle bilo veselje nad oslobodilačkom vojskom i zaludu oslobađanje iz jedne ruke, da dođeš u drugu ruku. Vrlo poučan primjer hrvatske povijesti, kako nije sve oslobodilačko, što to ime nosi, i kako se

često puta oslobođenje time plaća, da se strovališ tamo, odakle tek oslobođenje želiš. Taj isti proces oslobađanja prohujio je i nad oslobođenom republikom sv. Vlaha. No i ako je car Franjo I. naprtio Dalmaciji komesara grofa Rajmunda Thuna, da suzbija »tu nezgdonu želju Dalmatinaca za sjedinjenjem«, a to ovaj suzbijao policijom, ipak ta želja, ni s ovu ni s onu stranu Gvozda nije bila suzbijena.

Hrvatska za Dalmaciju.

Dalmacija je vapila za sjedinjenjem, a taj vapaj naišao je na odjek u hrvatskim saborima. Taj vapaj nailazi na odjek u »Disertaciji« grofa Janka Draškovića, u zaključcima hrvatskih sabora od 1832., 1839., 1845., 1848. i 1879. godine, a da se pripadnost Dalmacije Hrvatskoj i pred samim carem istakne, traži hrvatski sabor od 1839. godine, da u kraljev mali naslov uz kralj Ugarske i Češke dođe umetak i kralj Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Ovo sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom postavlja u svoj program i ilirska stranka (1842.), a to kasnije traže i ostale hrvatske stranke, no sve je to bilo uzalud. Habsburgovci ne samo da su zapriječili ujedinjenje, nego su u Dalmaciji počeli stvarati talijanaštvo, samo da oslabe hrvatstvo Dalmacije. Njima uza sva obećanja za spajanjem i postavljanja bana grofa Jelačića za gubernatora Dalmacije, nije bilo ni na umu, da to sjedinjenje provedu. Time što su Habsburgovci stvarali Talijanaše u Dalmaciji, stvarali su neprijatelje ne samo Hrvatima, nego i samima sebi, o čem su se, kasnije, samo kasno, i Habsburgovci osvjedočili. Radi Habsburgovaca, dakle, nije se Dalmacija spojila s Hrvatskom uza svu grandioznu akciju »narodne stranke« u Dalmaciji i poziva za ujedinjenje i jednoga hrvatskoga bana Mažuranića. Dalmacija je opkoljena kineskim separatističkim zidom, a taj je zid sve do pred konac svjetskoga rata ostao neporušen. I upravo kad se nadala prilika, da se sad izvrši, što se prije nije htjelo, propala je u more i ta nada i tako i tu Dalmaciju još uvijek bije led odalečivanja, a sad eto i rasparčavanja . . .

Trgovanje s Međumurjem.

Nije bilo bolje ni s najčišćom hrvatskom zemljom — Međumurjem. Od doba naseljenja Hrvata — hrvatska, prešla je ova zemlja 1546. god. u ruke moćne dinastije Zrinskih, u čijem je posjedu ostala sve do njihove katastrofe. I isto onako, kao što su posvećeni carevi Habsburgovci razgrabili pokretni imutak ove po dostojanstvu i moći kraljevske-krunske porodice, tako su raznijeli i njihov nepokretni imutak. Car Leopold I. prodao je 1691. Međumurje i ono je od tada išlo iz jedne tudinske ruke u drugu, dok se nije 1791. godine ustalilo u pomađarenoj porodici grofova Festetića. 12. rujna 1848. pripojeno je Međumurje po banu Jelačiću Hrvatskoj, no 12. siječnja 1861. pripoji ga car Franjo Josip I. Ugarskoj i to je stanje ostalo sve do prosinca 1918. godine.

Za te ere, a u doba reformacije, bilo je Međumurje žarište hrvatskoga protestantizma, pa je i prva hrvatska tiskara bila osnovana u Nedelišću. I u ovom slučaju vidimo, kako se jedan dio narodnoga uda može u slučaju narodne klonulosti istrgnuti iz njegova prirodnoga sastava, no vidimo i to, kako otuđeno dobro ipak jednom ispane iz neprijateljskih ruku.

Snaga Hrvatske.

U ovom dosadašnjem prijegledu prikazao sam u najbitnijim crtama svu onu tudinsku buru, koju je Hrvatska kraljevina morala izdržati, da očuva svoj teritorij od pohare. Vidjeli smo, koliko je bilo stradanja i prignutosti, no kroza sve to odsijeva svijetla zraka hrvatske otpornosti i nesmalaksalosti. Pa kao što nakon svake bure nastaje zatišje, tako je ovo nastupilo i u Hrvatskoj. Tolike bure prohujaše nad stoljetnim hrvatskim hrastom, (da se poslužimo pjesničkim riječima!) no kao što ona Zvonimirova lađa (Nazor) usprkos stoljetnih bura i nasukanosti osta u pijesku i »na pijesku je, al još tu je«, tako osta i hrvatski hrast! Bio je sječen i potkresivan, ali deblo je uvijek ostalo, pa ćemo biti smjeli i ustvrditi, da je to haranje naš hrast još više pomladilo.

Borba za latinski jezik.

Nije to bila jedina borba, koju je Hrvatska morala izdržati. Dok su Hrvati u ovim dosad prikazanim borbama branili zemlju, u ovoj, koju ćemo sad prikazati, morali su braniti sebe. Madžari, opojeni svojom grandomanijom, te zaraženi mongolskim nasljeđem uništavanja drugih, te posve krivog predmnijevanja, da kad su u zajedničkom kr. ugarsko-hrvatskom naslovu oni prvi, da to moraju biti i u praksi, najurili su na Hrvate, da im otmu njihov jezik, a svoj narinu. I tijekom tolikih zajedničkih ugarsko-hrvatskih sabora, Madžari su uvijek dolazili s prijedlozima, da se u hrvatske škole i urede uvede madžarski jezik. To je bio zahtjev sabora — samo da neke spomenemo — od 1790., 1825., 1832.-36., 1839 godine, no tome su se uvijek oduprli hrvatski nunciji, pa ne samo da su Hrvatsku očuvali od madžarskog jezika, nego i sebe, jer su im Madžari htjeli narinuti, da na zajedničkim saborima govore madžarski mjesto latinski! Pa kao što je bila taktika hrvatskih narodnih kraljeva, da nijemim toleriranjem latinske službe božje očuvaju pred tada moćnim papama svoj državni integritet, tako su se te taktike držali i hrvatski nunciji. Braneći u Požunu i Budimpešti latinski jezik, branili su svoj posebni državopravni položaj. Nije dakle u toj borbi vodila Hrvate ljubav za latinski jezik, nego ljubav za očuvanje Hrvatske od madžarskoga jezika. Protiv te madžarske preuzetnosti, zauzeo se je, kako sam to prije spomenuo, jednom i sam jedan Habsburgovac car Ferdinand V., uskrativši sankciju, da u Hrvatskoj bude službeni i glavni jezik madžarski. Iako on to nije učinio iz ljubavi prema Hrvatima, nego iz straha pred ojačanjem Madžara, ipak je to djelovalo kod Hrvata, pa u ovakvim sitnim car. i kralj. zauzimanjima za Hrvate, stoji psihološki razlog, da su Hrvati često puta upirali svoj pogled na cara i od njega očekivali pomoć! Ništa napokon nerazumljivo, jer je to dužnost svih careva i kraljeva, samo je u tome nesreća, da to uvijek ne biva.

A. Neimarević.

LISTAK

OTKRIĆE FLORIDE.

Kada se god. 1493. spremio Kolumbo na svoj drugi put u Novi Svijet, nalazio se u njegovoj pratnji i časnik Juan Ponce de Leon. Ovaj je poslije bio imenovan guvernerom istočnog dijela otoka Haiti. Na istoku tog otoka leži drugi otok Porto Ricco. Ponce de Leon je često posjećivao taj otok, jer je čuo, da imade tamo mnogo zlata. Odluči se, da taj otok osvoji, što mu je i pošlo za rukom nakon mnogobrojnih bojeva s tamošnjim divljim urođenicima. Kada je Ponce de Leon obavijestio o tome svog kralja, bio je imenovan guvernerom i tog otoka. Kako je Ponce de Leon bio već star, htio je poći u domovinu, da se odmori u zasluženoj mirovini. Međutim su mu Indijanci neprestano pričali, da imade na sjeveru jedna bogata zemlja zlatom, i u toj zemlji čudesna rijeka, koja imade tu čarobnu moć, da se svaki, koji se u njoj okupa, odmah preporodi i pomladi. Tamo se nalazi i jedan otok, koji imade izvor vode, koja imade istu čudnovatu moć. Kada je stari Ponce de Leon to dočuo, odmah se odlučio, da otkrije tu zemlju i otok s izvorom vječne mladosti. U proljeće god. 1513. spremio je ekspediciju i otplovio prama sjeveru, da nađe tu čudotvornu zemlju. Na samu cvjetnu nedjelju su se iskrcali na toj novoj zemlji, koja je imala gusto pošumljenu obalu. Ovo mjesto prozvali su St. Augustin de Florida. Čitava zemlja, gdje su kasnije krenuli u nutrašnjost, bila je u samom cvijetu, pa su tu zemlju također prozvali Pasqua Florida ili Cvijetni Uskrs. Odmah su se dali na istraživanje same unutrašnjosti. Guverner Ponce de Leon se kupao u svim rijekama i potocima, do kojih su samo došli, što mu je bilo vrlo ugodno, jer je podneblje tamo u to vrijeme vanredno. Zašto se toliko kupao, nije nikome pripovijedao, da se ne osramoti, tim više, jer je uvijek ostao jednako star, te se u tom pogledu potpuno razočarao. Od svega toga bila je glavna dobra strana samo higijenska, te je zato to i svojim ljudima preporučao. A možda su i Indijanci bili tako zdravi, jer su se marljivo kupali. Ponce de Leon i njegovi nasljednici su osvojili tu pokrajinu za Španiju, koja je god. 1821. pripala Ujedinjenim državama Sjeverne Amerike.

AMULETI.

Riječ amulet dolazi od arapske riječi hamalet, a znači privjesak, koji mora štititi od bolesti, nesreće i vračanja. Nalazimo ih kod veoma primitivnih naroda u vrlo različitim oblicima. I Plinije spominje amulete, dokaz, da su i kulturni Rimljani vjerovali u njihovu moć. Kod Egipćana nalazimo najstarije amulete u obliku skarabeja.

U srednjem je vijeku važio ametist kao glasovit amulet, a ostala je do danas u narodu bajka, da on nosi nesreću, ako je u prstenu. Ali i prosvijetljeni krugovi rado vjeruju u moć amuleta. Jedan engleski list donosi, da engleski kralj Đuro vjeruje, da je njegova sudbina vezana s malenom figurom Britanije od bakra, koja u jednoj ruci drži krunu, a do njezinih nogu leži lav. Figura je samo četiri palca velika, a stoji na radiatoru kraljevog automobila.

Bivši ruski car imao je jedan sat, od kojeg je očekivao svoju sreću. Ta ura nikad nije smjela da stane, jer da bi inače carsku porodicu zadesila nesreću. Osobita je povijest jednog amuleta, koji je svima onima, koji su ga nosili, donio smrt. To je prsten s opalom, koji je bio u posjedu španjolske kraljevske porodice. Kad je kralj Alfonso XIII. živio u progonstvu, obećao je grofici Castiglione, da će je oženiti, čim opet zasjedne na prijesto. Ali kad je kasnije kao vladar to zaboravio i oženio princezu Mercedes, odluči grofica, da mu se osveti. Pošalje kralju lijep opalni prsten na dar, koji je morao svakom nosiocu prouzročiti smrt. Kraljica zadivljena njegovom ljepotom, izmoli u kralja, da ga ona smije nositi. Nekoliko mjeseci zatim umre. Zatim dobi baka kraljeva taj zlokobni prsten, ali iste godine umre i ona kao i kraljeva sestra, koja ga nakon nje dobila. Kralj daruje prsten vojvodi od Montpensiera, ali kad ovom umre kćerka, koja ga je nosila, vrati ga natrag kralju. Sad ga je počeo nositi kralj sam, ali iste godine umre. Kraljica Kristianija dade prsten ukovati u zlatni lanac kojeg ovjesi oko vrata čudotvornom kipu Majke Božje od Almadene. Premda taj kip stoji na osami i svakom je lako dokučiti prsten, ipak ga se ni najveći lopov Španije ne usudi dirnuti.

I u Napoleonovoj obitelji bio je jedan amulet prsten, koji je štitio od prerane smrti. Napoleon III. nosio ga je uvijek, ali njegov se sin ustručavao i to da je dalo povod njegovoj ranoj smrti u ratu sa Zulu-Kaferima. Osim toga imao je Napoleon III. još jedan amulet: godine 1840. iskopa malo zemlje, koju je sa sobom nosio u željeznoj kutijici. Engleski kralj Eduard nosio je na lijevoj ruci vrpcu, koju nije nikada skidao. Nju je naslijedio od ustrijeljenog meksičkog cara Maksimilijana.

O ČISTOĆI TIJELA.

Nekom će se možda učiniti čudnovatim, da se u negimnastičkom listu piše o čistoći tijela, jer se misli, da je pisanje o čistoći monopol listova za gimnastiku, kao da je čistoća duhan ili patriotizam, na što se udara monopol.

Na taj me članak o čistoći potaklo promatranje naše omladine u školama, a specijalno one u nižim razredima, koja nažalost ne pazi mnogo na čistoću svoga tijela, a što, naravno, nije ispravno, jer nije škola samo za to, da im djeluje na um, nego i na tijelo. To je napokon staro pedagoško pravilo, (staro valjda kao i pedagogija), a koje se zrcali u onoj već stereotipnoj »mens sana in corpore sano«, a zdravlje dolazi samo od čistoće, što i naš narod priznaje, kad veli, da je čistoća pola zdravlja.

Kad sam prvi put kao mladi nastavnik dobio razredništvo u prvom razredu jedne srednje škole, imao sam u tome razredu, — kako je to napokon svagdje i u svim razredima, — djece iz raznih staleža. To diferenciranje po staležima očitovalo se ponajprije po odijelu, no još više po vanjskom izgledu reda i čistoće. Djeca imućnijih roditelja, bila su bolje i skladnije obučena, a njihova je tjelesna vanjština stajala u potpunoj skladnosti s odijelom, dok su djeca siromašnijih zaostajala za onom bogatijih u oba pogleda, kao da je čisto odijelo i čisto tijelo privilegij gornjih klasa. To zapuštanje vanjštine osobito se odražavalo na dječjim rukama, koje su bile pravi majušni muzej zahrđalih starina. Nokti poodgrizeni i zavijeni u crninu; dlanovi otvrdli od nepranja ,kao u kakova šumska nadničara, a prsti s otiscima jela, zemlje, crnila i svih mogućih elemenata, s kojima prsti dolaze u dodir. Vanjski dio ušiju donekle je bio opran, ali je nutarnji bio posve intaktan, a to valjda radi toga, jer se nutarnja strana ušiju, kako mi je jedan takav mališan rekao, ne smatra, kao vanjska strana — dijelom lica... Zubi pocrnjeli i s obrisima i s neobrisima jestvina,

a na vratu, kao na svetačkoj glavi široka aureola blata i prašine. Kosa raskostrušena, a pod njom minijaturna oranica. Iz čitave pak dječačke fizionomije mjesto da je strujilo proljeće mladosti, strujio je jesenski zadah. A kad je takav negativni otisak čistoće bio na mjestima, koja su vidna urbi et orbi, kakav je tek otisak morao biti pod rubljem, koje nimalo nije zaostajalo za gornjim slojem dječakove vanjštine.

I odmah prvoga dana počeo sam djecu odučavati od te zanemarenosti. Uveo sam kao u vojsci svakodnevno pregledavanje ruku i glave, a koga sam pronašao zapuštenim, toga sam kaznio, jer je to kudikamo bolja i uspješnija pedagogija od lijeporječnosti. Držao sam im i čitava predavanja o čistoći; govorio, kako je vanjština odraz nutrine, kako su oni kao djeca cvijeće svoga naroda, a cvijeće je bar dosada bilo čisto i mirišljivo. Izvukao sam iz svoga tjelovježbovnoga i sokolskoga rječnika sve one rečenice, koje kažu ,da je čistoća prvi i posljednji uvjet zdravlja i da samo zdravo dijete može imati volju i veselje za učenjem i t. d. i t. d., dok na koncu konca nisam u njih ulio bar nekakav osjećaj reda i čistoće. Naravno, da je to teško i preteško išlo, jer se tu čovjek mora boriti s generacijama usisanim nehajem za čistoću. A najteže je išlo sa seoskom djecom, jer ukoliko su ova u školi i primala k srcu moje riječi, one su se kod kuće sudarale s uvriježenim protivnim mišljenjem svojih roditelja, koji, kao i svi naši seljaci (što ja kao seljački sin ,znadem iz iskustva), misle, da su čistoća i red »gospodska posla« i tko svojski prione za čistoćom, da se je »pogospodio«.

Paralelno s pregledavanjem tijela ustrojio sam i obligatno pregledavanje košulje, odijela i cipela. I tu su se porodile iste poteškoće, kao i kod prve pregledbe. Najprije sam iznio na tapet sve prednosti uredna odijela nad neurednim; štetu, koju oni čine roditeljima, kad zanemaruju odijela i t. d., a sve to onda potkrijepio opomenom svoga »kaznenog zakonika«, da ću svakoga onoga, koji se, kako to već vele zakoni s paragrafima — ogriješi, jednostavno i objeručke kazniti.

Tako sam uz svoj strukovni predmet čitavu godinu dana predavao i nestrukovni, — higijenu, (kojoj se u našim hrvatskim školama tolika važnost pridaje, da se ona u osam godina obuke predaje tek pola godine), pa mislite li, da sam potpuno uspio? Da vidite. Tijekom čitave godine razglabao sam toj svojoj djeci, da i noge spadaju k tijelu, pa da i one moraju biti čiste, a uz njih i čarape, jer to je »nožna košulja«, kako je to jedan moj mališ rekao. No, to sam »prizemno« pregledavanje navlaš otezao, dok se jednoga dana već pri koncu školske godine nisam i toga primio. I puste li žalosti! Nožice bosjačke, a čarape kao u napuljskih lazarena....

A kako su me ta moja djeca u ovom slučaju izdala, tako me valjda izdaju i u svakom onom pravcu, koji ne mogu očito kontrolirati. Govorio sam im na primjer o kefici za zube, o pranju prsa, o jutarnjoj gimnastici, no sudeći po zubima i vonju, po znoju i bljedoći i tu sam polučio samo djelomičan uspjeh. Ali, kad vidim, da ih imam preko polovicu, kod kojih se u praksi opaža, da su ih se moje riječi dojmile, te da ću ih i nadalje u tome trenirati, dok im čistoća ne pređe u kosti i u krv i da će za to vrijeme valjda i ona druga polovica stići ovu prvu polovicu, onda sam zadovoljan i ne žalim svakodnevnoga, jednoga te istoga »katiniziranja«. A to sve što činim nije nikakva nastavnička odlika nas profesora, nego dužnost prema povjerenoj mladosti, koju ne trebamo odgajati za učenjake, nego za inteligentne i zdrave članove našega nepismenoga i nezdravoga hrvatskoga naroda.

A. Neimarević.

ŠPORT I SOKOLSTVO

Dva odlična olimpijska borca podrijetlom Hrvati na posljednjoj olimpijadi u Parizu g. 1924. Pero Radmilović ili prozvan »Raddy«, porijetlom je iz Dubrovnika, a sada je već dugo godina stalno namješten u Londonu, gdje se već naturalizovao kao engleski građanin. Radmilović je jedan od onih rijetkih sportista, koji je već peti put po redu startovao kao plivač pod engleskom zastavom, te je zapravo već pravi senior među svjetskim olimpijcima. On je naprije sudjelovao na olimpijskim igrama u Ateni g. 1906. te je bio pobjednikom s engleskom momčadi na 100 m., a kao pojedinac bio je četvrti u finalu, na 400 m. u plivanju bio je peti. U

BARUN PIERE DE COUBERTIN,
predsjednik međunarodnog Olimpijskog odbora od njegova osnutka god. 1894.

Londonu je na olimpijskim igrama g. 1908. sudjelovao te pobijedio s engleskom momčadi na 100 m. kod plivanja, a kao pojedinac dospio je do semifinala. Kao pobjednik sudjelovao je u engles. momčadi te odnio prvu pobjedu na 800 m. Ujedno je sudjelovao kod utakmice u polo-igri na vodi u engleskom teamu, gdje je vanredno igrao i znatno pomogao do pobjede Engleske protiv Belgije sa 9 : 2. U Stockholmu je opet Radmilović g. 1912. sudjelovao u plivanju na 100 m. gdje je dospio također do semifinala. Međutim je bolje uspio u W. polo-igri, gdje je engleska momčad pobijedila. U Antwerpenu je g. 1920. sudjelovao u W. polo-igri s engleskom momčadi, te je dobio zlatnu medalju s engleskom momčadi. Prošle godine i opet sudjelovao sa svojom momčadi. Kako su već većina njih i sam Radmilović već prestari za natjecanje, morali su podleći mnogo mladoj i jačoj momčadi Ugarske. Sada kani Radmilović da svrši sa svojim olimpijskim natjecanjima, nakon što je dobio na dosadanjim olimpijskim igramama četiri zlatne i nekoliko drugih olimpijskih medalja, te će odsele pribivati kod narednih olimpijskih igara samo kao posmatrač.

Među talijanskim sprinterima na olimpijadi u stafeti na 400 m. nalazio se u Parizu i potomak naše hrvatske velikaške loze Ivan Frankopan, koji se sada zove Giovanni Frangipane, a potječe od one grane Frankopana, koja se je još prije urote Zrinskog i Frankopana u XVII. stoljeću uklonila i sačuvala do danas u Friauliji u sjevernoj Lombardiji, ili kako se danas ta talijanska provincija zove Venezia Giulia. Mjesto gdje još danas stoluju posljednji Frankopani, zove se Porpetto, a nalazi se kraj Udine u Mljetačkoj. Talijanska momčad doduše nije u stafeti pobijedila, no bila je jedna od ponajboljih, a sam Frankopan opet jedan od prvaka talijanske stafete.

FILATELIJA

Filatelistički akvarium. Na markama imade raznih morskih riba i životinja. Tako se na markama od Novog Foundlanda nalazi riba bakalar i morž, kod Kine krap, kod Liberije riba-poskok, kod St. Pierre et Miquelon nalazimo lik ribara, kod Travancore školjku morskog puža, kod Liberije guštericu, kod Bornea krokodila, a kod Švedske delfina, itd. Jednako su zastupane i druge grane prirodopisa na raznim markama.

Koliko imade filatelista na čitavom svijetu? Računa se da imade sviju filatelista preko tri milijuna, od kojeg broja otpada na Ameriku jedan milijun, a na sve ostale dijelove svijeta dva milijuna. Prema tome se i ravnaju naklade izdanja u većim državama. Manje države izdavaju što češće nove marke i što više vrsti, te razne provizorije, računajući na taj način na džepove sabirača, jer svi oveći i bogatiji sabirači nastoje, da si nabave sve vrste maraka. Na taj način izilazi mnogo i nepotrebnih maraka, te se sada ide za tim, da se broj izdanja raznih emisija maraka sve više umanji. Osobito za rata izašle su razne nepotrebne marke i provizoriji, koje je bilo teško nabavljati. God. 1923. izašlo je u svemu oko dvije tisuće noviteta, a prošle je godine izašlo tek 1700 novih maraka, a i među ovima je bilo još dosta nepotrebnih. **Ugarska** će izdati posebne marke za sportsku propagandu u lijepom sadanjem obliku Madone, i to: gimnastičara, skijaša, klizača, pliyača, mačevalca, skauta, nogometaša i lakoatletičara. Svaka ta marka morat će se nadoplatiti nad normalnu vrijednost, a čisti dohodak od te emisije bit će određen za potporu svim sportskim savezima i olimpijskom odboru.

Marke zračne pošte izdale su već mnoge države. Tako Ugarska od stare emisije s pretiskom zračne pošte, a nove emisije s eroplanom, Njemačka i Danzig s poštanskim rogom i eroplanom vrlo neukusne, Latvija s eroplanom, Litavska s anđelom s krilima, Estland i Rusija s eroplanom, Švicarska s poštanskim rogom i upravljačem eroplana, te Belgijski Kongo s eroplanom. Jugoslavija nije još izdala marke zračne pošte, no kako se sprema uvođenje stalne zračne pošte i preko Jugoslavije iz centralne Europe do Carigrada, svakako će se i kod nas uvesti takove marke za zračnu poštu.

Sadanje marke zračnih pošta uvedene su većinom u ovom stoljeću, no prva se takova spominje g. 1870., za opsade grada Pariza po Nijemcima. Paris je bio opkoljen od neprijatelja 18. septembra 1870., te je francuskoj poštanskoj upravi bilo sve teže da otprema svoju poštu u provinciju. Njemačke su straže oštro pazile na svaku poštu. Tada su počeli iz Pariza bacati bačve u Seinu s poštom, no i to su Nijemci polovili svojim mrežama. Počelo se slati pisma i psima na ovratniku, no i njih su polovile i postrijale njemačke straže. Na sve se još načine to kušalo provesti, no bez rezultata, te je jedino još preostalo zračni put za parišku poštu. Sada su na vrat na nos počeli praviti zračne balone, koji se u ono vrijeme nisu još dali upravljati. Od 23. septembra do 28. siječnja bilo je pušteno 67 balona, od kojih je 61 došao na svoj cilj. U 54 balona bila je pošta od dva i pol milijuna pisama. Svi se ti baloni nisu iskrcali u Francuskoj, već su neki pali daleko po Europi, a najdalje je pao jedan pače u samoj Norveškoj. Pismo nije smjelo biti teže od 4 grama, te se plaćala pristojba od 20 centima za marku, uz koju je bilo napisano »Par ballon monte«, t. j. otposlano balonom. U balonima su se nalazili mnogobrojni golubi listonoše, sa svrhom, da donesu poštu iz provincije u Paris. Mnogi od tih golubova bili su postreljani od neprijateljskih predstraža, ili su pali žrtvom ptica grabilica, ili su poginuli od jake studeni. Uza sve su to golubi listonoše donijeli u Paris u vrijeme opsade do 90.000 privatnih brzojava. Neki od tih golubova su i po više puta nosili brzojave.

Kasnije nije bilo zračne pošte do g. 1911., kada se obdržavala velika industrijalna izložba u Allhabadu u Indiji. Tu je neki francuski pilot vozio poštu prvi put eroplanom u razne dijelove države, te je u svemu ekspedirao do šest tisuća pisama. Tada nisu bile izdavane nikakove posebne marke, već su obične indijske marke bile prežigosane likom eroplana, te su nosile napis »First aerial post-exhibitisu Allahabad. (Prva zračna pošta-izložba Allahabad). Iste godine upotrebljava se zračna pošta za vrijeme krunjenja engleskog kralja Gjure s kraljicom Mary, te su se uzimale dopisnice i pisma na zračnoj pošti između Londona i Windsora s pretiskom lika jednog eroplana. Kasnije se još nekoliko puta pokušalo uvesti stalnu zračnu poštu, no nijedna se nije održala. Tekar kada je nastao veliki rat, nastala je opet nužda općenja zračne pošte između opsjedanih gradova i tvrđava. Kako još nisu zrakoplovi bili dotjerani, poginulo je mnogo odvažnih zrakoplovaca zajedno sa svojim aparatima. Osobito su se istakli austrijski zrakoplovi za višekratne opsade grada Przemysla u Galiciji, te su mnogi od njih poginuli od neprijateljskih taneta. Te se dopisnice danas prodavaju za sabirače cjelina ili za sabirače ratnih uspomena uz visoke cijene. Sada su se, osobito nakon rata, počele uvoditi posebne marke za zračnu poštu, kojih je danas već toliko, da su izašli već i posebni katalozi od tih maraka u Engleskoj i Francuskoj. God. 1920. otpočelo se zračnom poštom duž cijele Švedske. Austrija je izdala svoj prvi »Flugpost« 1918., a isto tako i Ugarska, te su izdale do prošle godine već nekoliko serija. Njemačka je izdala svoj »Flugpost« g. 1919. Slobodan grad Danzig ili Gdansko izdao je također g. 1921. svoj »Flugpost«, g. 1920., Estland između Revala i Helsingsforsa, isto tako Letland 1921., a Litva 1921., pače je i slobodni grad Memel izdao svoju posebnu zračnu poštu. Švicarska je počela sa svojim markama za zračnu poštu od g. 1918. G. 1923. bio je veliki trgovački sajam u Poznanju, te su tada u Poljskoj uvedene prve marke za zračnu poštu. Tomu dolaze i marke zračne pošte Čehoslovačke, Holandije, Rusije, Italije, Portugala i Španije, te je tako Europa u tom pogledu kompletna. Ujedinjene države Sjeverne Amerike izdale su ove marke g. 1921. U Belgijskom Kongu uvede su te marke g. 1920., a mogu se iste kupiti i na poštama u Belgiji. Kina je također izdala takove marke g. 1921. između Pekinga i Tijenčina, Mexiko g. 1922., Tunis g. 1919. s napisom »Poste Aerienne« (Zračna pošta), Urugvay, New-Foundland, Syrija, Maroko, Japan i Columbija, koje države ozdržavaju zračnu poštu, da spajaju najvažnija i najudaljenija važna mjesta i gradove na svom teritoriju.

Osim ovih prvih službenih maraka zračne pošte izašle su još razne markice za zračnu poštu, koje nemaju službenog značaja, razne dopisnice, vinjete, te ne spadaju u album

običnih i pravih službenih maraka. Specijaliste za zračnu poštu naravno sabiru i sve te osebine, koje su sve važne za razvoj zračne pošte.

Najvrednije su naše marke ove: hrvatske jubilarne, cijela velika serija od četiri komada; provizoriji Međumurja i Dubrovnika u Prekomurju; ljubljanske vrednote po 15 i 20 kr., te razni patisci od jubilarnih i ostalih jugoslavenskih maraka. Bosanske invalidske su vrlo rijetke te porto provizorij od 15 fil., žetelice s bijelim brojkama po 10 fil. pretiskane krunidbene marke, po 12 fil. preštampana porto marka ,te po 25 i 50 dinara sadanje porto marke. Mnoge se od tih rjedih maraka patvore, poglavito ugarske žetelice s pretiskom S. H. S., pa je nužan zato što veći oprez. Najsigurnije jest ako se dobiju ovakove marke na cijelom pismu.

Naša nova serija izašla je već potpuno. Kako je javilo ministarstvo pošta i brzojava, moći će se dosadanje naše marke amerikanskog izdanja upotrebljavati dotle, dok se sve ne potroše, a nove će se tek sukcesivno uvesti koliko će biti potreba. Od dosadanjeg amerikanskog izdanja imade još dosta velikih zaliha po omanjim mjestima, a trgovci maraka već traže naokolo, da ih prekupe, dak se još dobivaju za nominalnu cijenu. Najviše se traže i najbolje plaćaju one provizorne od 30 dinara na invalidskoj marci, a napose pak one, koje su pogrešno preštampane sa DLN, mjesto DIN., koje se već plaćaju s polovicom više od nominalne vrijednosti.

Rijeka. Mnogo se traže naše S. H. S. marke na žetelici preštampane žigom Fiume, koje su samo jedan dan bile u porabi na Rijeci, dok je bila tamo naša hrvatska poštanska uprava. U porabu je došlo faktično samo nekoliko vrsti od tih maraka i to u samo vrlo ograničenom broju. Odmah su nato sami Riječani preuzeli poštu u svoje ruke, te su doskora izašle posebne riječke marke.

Dr. F. B.

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

NOVE KNJIGE.

PROF. S. STEINER: IZ BIOLOGIJE BILJA.

U našim školskim udžbenicima vrlo se malo govori o biologiji t. j. o životu bilja. A baš je ta nauka vrlo interesantna, oživljuje obuku iz botanike i prikazuje nam biljku kao ž i v o biće — organizam. Zato je vrlo dobro učinila »Narodna Knjižnica«, što je izdala gornje djelo, koje će dobro doći našoj školskoj mladeži kao pomoćna knjižica, u kojoj će naći najvažnije i temeljne pojave iz života bilja. Evo nekoliko naslova: Razvoj biljke iz sjemenke — Gibanje lišća — Oplodnja bilja Parasiti — Mesoždere biljke — Iz života bakterija — Biljne zadruge — Konkurencija u bilja — Životna zajednica u bilja — Naše najljepše biljke itd. Na koncu je naputak o priređivanju bilja za herbarij. Djelce svršava poučnim štivom: »Maksimir prije 100 godina«. U knjižici, koja je zapravo mala biološka čitanka, nalazi se 10 vrlo jasnih i poučnih slika. Cijena je 10 dinara. Ovu lijepu knjižicu preporučujemo našoj mladeži, našim nastavnicima kao i svakom ljubitelju prirode. Narudžbe prima »Narodna Knjižnica«, Zagreb, Vojnička ulica 13.

ZABAVA I ŠALA

ZAGONETKE.

Zagonetni odašiljač

BANKA

LUJO SABAN

Samo je adresat bio upućen u tajnu, odakle je ovo pismo, jer je u ove tri riječi sadržano i ime grada i zemlje, odakle je došlo. Koja su to imena?

Čudan račun. — Priopćio **dr. S. P.**

Bio čovjek u velikoj stisci, pa se očajan otputi u crkvu, da se pomoli Bogu i svecima. Došavši do prvoga sveca, skromno ali dosjetljivo stane ga moliti: »Dragi sveče! Ako mi podvostručiš ovo malo dinara, što ih u džepu imam, dat ću na tvoj oltar 20 dinara!« Kad eto čuda — svetac se smilovao i učinio mu po želji, a čovjek odmah dade obećanih 20 dinara na oltar. S ostatkom novca ode on onda i k drugom svecu, pa stade i njega jednako moliti, da mu ostatak udvostručiti, a on će dati opet 20 dinara i na njegov oltar I ovaj mu svetac molitvu usliši, a on veseo dade i tu na oltar obećanu svotu. Napokon se usmjeli pa ode i k trećemu, jednako izmoli i jednako ga i taj treći usliši.

Izlazeći iza toga iz crkve bio je duboko uvjeren, da će biti u džepu dosta novaca, no kad ga je opipao, nije u njemu našao n i p a r e ! Stade grditi i očajavati, da je izgubio i ono malo, što je imao. No nije imao pravo da grdi, jer se sve zbilo sasvim, kako je tražio. Kako je to moguće? Koliko je novaca imao u početku?

Ispunjaljka.

I.

- ● ● ● ● Žensko ime
- ● ● ● ● Obilježje svetaca
- ● ● ● ● Vrsta vjetra
- ● ● ● ● Vrsta zabave
- ● ● ● ● Muško ime
- ● ● ● ● Muško ime
- ● ● ● ● Legendarno žensko ime
- ● ● ● ● Muzički instrumenat
- ● ● ● ● Žensko ime
- ● ● ● ● Vrsta površja
- ● ● ● ● Vrsta zametaka

II.

Svaku točku valja ispuniti jednim slovom. S v e r i j e č i m o r a j u i m a t i o z g o d o d o l j e i s t a d v a p o s l j e d n j a s l o v a. Prva pak slova čitana od I — II daju ime poznatoga hrvatskoga književnika.

Rebus.

$$\frac{\text{''' 300 L}}{\text{NA}} \rightarrow \text{100 M} \begin{matrix} \text{S V} \\ \text{I J} \end{matrix} \begin{matrix} \text{SA} \\ \text{SA} \end{matrix} \begin{matrix} \text{SA} \\ \& \\ \text{SA} \end{matrix} \begin{matrix} \text{SA} \\ \text{SA} \end{matrix} \frac{\text{MO — MI}}{=} \text{100'}$$

Odgonetke zagonetaka iz br. 6.:

I. Pitalice: 1. Iza gladna (jer ih nije valjano oglodao, ako je gladan). — 2. Mačka (ili miš). — 3. Samo jedna (upravo samo prvi zalogaj).

II. Konjićev skok:

	I		dok	
je		sr		ca
	bit		će	
i		Kro		a
	ci		je	

III. Sklanjalka: Kos — os.

IV. Rebus: Koliko lj u di — toliko ć u di = Koliko ljudi toliko ćudi

Odgonetači zagonetaka iz br. 6.

Špiranec Mirko, Zagreb: I (2, 3), II, III, IV — Jagar Darinka, Koprivnica: Sve — Kapetanić Mirko, Kostajnica: III — Božin Stjepan: I (2, 3), II, III, IV — Maričić Branko, Bakar: I (3) — Ketterer Ladislav, Osijek: I (2, 3), II — Grahovac Josip, Koprivnica: I (2, 3), III, IV — Gschwendeman Dragutin: I (sve) — Kuliman Zorka, Bjelovar: I (3), II, III, IV — Smolković Berislav, Zagreb: I (2, 3), II, III, IV x Simić-Vakanović Helfa, Zagreb: I (3), III, IV — Zbornik Franjo, Zemun: III — Alinović Ivan, Zagreb: I (2, 3), III — Svob Vladimir, Zagreb: I (2, 3), II, III, IV — Miletić Šime, Zagreb: I (2, 3), III, IV — Fabris Reno: III — Milković Dragutin, Vinkovci: I (sve), III, IV — Ištok Milivoj, Zagreb: I (2), III — Marić Petar, Split: I (3), III, IV — Krassó A., Đakovo: III — Skočir Tulio, Zagreb: III — Hirtweil Emil, Vinkovci: I (3), IIII — Lamer Stjepan, Zagreb: I (2, 3) — Knežević Dušan, Gospić: I (3), III — Bečvanski Ivo, Vinkovci: I (2, 3), III, IV.

Naknadni odgonetači zagonetaka iz br. 5.:

Bujher Ivka, Osijek: I, IV — Stunković Viktor, Zagreb: Sve — Filipčić Branko: Sve — Gerechtshamer Ivan, Bakar: I, IV — Kapetanić Mirko, Kostajnica: Sve — Romić Mira, Nova Gradiška: I, II, IV — Čačinović Zdenka, Osijek: Sve.

PORUKE UREDNISTVA

I. N. Sarajevo. Još nije zrelo za štampu.

G. S. Osijek. Najljepša hvala za pošiljku. Ući će u naredni broj. Spremite opet štogod slično.

J. Joakimov. Vaše su poslane pjesme zbilja »neznatni plodovi«, pa ne mogu u štampu.

Tihomil, Brod. Misao je Vaše pjesme, i ako nije nova, lijepa, ali obrada je slaba. Bit će u Vas valjda i boljih stvari, pa jednom prilikom nešto pošaljite, jer ovo je dospjelo u koš.

Šumadinac. Pjesme nijesu za naš list.

M. M., Split. »Na ispovijedi« nije nikakova »pripovijetka«, kako je Vi nazivate. — Ne znam, što Vas je potaklo uopće na pomisao, da se to štampa u »Omladini«.

Ispravi. U 6. broju našega lista na str. 111. treba ispod slike, koja se ondje nalazi, riječ »Gerovo« zamijeniti riječju »Plešci«.

Šandor, Zagreb. Ne može ući.

Rodoljub Horvatić. Hramlje. Vi velite n. pr. »preminulom drugu« ovako:

»Ostavio nas si ovdje
Na tom svijetu punom čara
Pred prijestolje otišo si
Višnjega Boga, što svjet s t v a r a«.

Tako to ipak ne ide. Ovako natezanje sroka dovodi eto dotle, da ste Vi došli u opreku sa cijelim svijetom, koji misli, da je djelo stvaranja svijeta već dovršeno. Nemojte pjevati, a ako Vas drugovi sokole na taj posao, onda Vam nijesu iskreni.

Slavonski Zmaj. Od poslanih pjesama nije nijedna ovaj čas zgodna za naš list. Inače u pjesmama ima nešto, što je simpatično, tek morate nastojati, da se otresete utjecaja starih pjesnika. Čitajte novije, savremene pjesnike, pa ćete se slobodnije kretati. — Pjesme, koje mi želite poslati, ne mogu nažalost ispravljati, jer nemam za taj posao vremena. Općenito držite se toga, da budete posve samostalni u svome radu i da pokušate, možete li štogod s t v o r i t i. Nasljedovati i imitirati pjesnike još ne znači biti pjesnik.

Dosadašnje edicije

Društva hrvatskih srednjoškolskih profesora

A. Odobrene školske knjige.

1. Šarić — Nikolić: Hrv. čitanka za II. razred srednjih škola XI. izdanje. Zagreb 1922. — Cijena Dinara 30.—.

2. Divković — Pasarić: Hrv. čitanka za III. razred srednjih škola IX. izdanje. Zagreb 1924. — Cijena Din 36.

3. Divković — Pasarić: Hrv. čitanka za IV. razred srednjih škola. VIII. izdanje. Zagreb 1924. Doštampava se.

4. Petračić — Zagoda: Hrv. čitanka za V. i VI. razred srednjih škola. Dio I. Poetika Stilistika i Proza. VIII. izdanje. Doštampava se.

5. Platonova Obrana Sokratova Kvitanja s uvodom u grčku filozofiju i komentarom od M. Kuzmića. U Zagrebu 1922. — Cijena Din 30.

6. Školski atlas za niže razrede srednjih škola. Cijena Din 30.

—»o«—

7. U prodaji: Balenović: Opća geografija. — Cijena Din 50.

B. Pomoćne školske knjige.

1. »Hrvatski pripovjedači«. III. popravljeno izdanje. Str. 276. Priredio dr. Milan Ogrizović. U Zagrebu 1917. Cijena Din 30.

2. Narodne pjesme junačke. III. izdanje priredio dr. Branko Vodnik. Str. 194. U Zagrebu. Cijena Dinara 25.

3. Izabrane narodne pjesme II. dio, Ženske narodne pjesme. Priredio dr. N. Andrić. U Zagrebu 1912. Cijena Din 20.

4. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih škola I. dio. Srednji i novi vijek do godine 1648. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1922. Cijena Din 40.

5. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih i sličnih škola II. dio. Novi vijek od godine 1648. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1915. Cijena Din 30.

6. Geografijska čitanka. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. M. Šenoa. U Zagrebu 1922. Cijena Dinara 30.

7. O. Andrije Kačića-Miošića Razgovor ugodni naroda slovinskoga. Izdanje priredio i predgovor o životu i radu Kačićevu napisao dr. Ferdo Nikolić. U Zagrebu 1923. Cijena Din 15.

8. Karta Crne Gore za porabu pri čitanju Mažuranićeva epa Smrt Smail Age Čengića. Obradio dr. J. Modestin. U Zagrebu 1912. Cijena Dinara 10.

U nakladi: Djela Petra Preradovića. I. potpuno i kritično izdanje. Knjiga I. i II. Priredio dr. B. Vodnik. U Zagrebu 1918. Cijena Din 100.

C. Nastavni Vjesnik.

»Nastavni Vjesnik«, list za srednje škole. Izdaje »Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora« u Zagrebu. Može se još dobiti: Knjiga I. — IV., VII., VIII. sv. 3., 4., IX., X. sv. 2., 4., 5., XII. — XXIII., XXV. — XXXII. Cijena pojedinoj knjizi Din 75, pojedinom svesku Din 10. Jubilarni svezak (knjiga XXX. sv. 9. i 10.) stoji Din 20. Članovi društva dobivaju »Nastavni Vjesnik« badava, a članarina iznosi Din 25 na godinu.

D. Omladina.

»Omladina«, list za zabavu i pouku srednjoškolske mladeži. Mogu se dobiti sva dosadašnja godišta. (I. — VII.) po Din 40. Pojedini broj Din 5. Ovogodišnja »Omladina« (god. VIII.) stoji na godinu Din 40. Pojedini broj Dinara 5.—

E. Izdanja Omladine.

1. Vujec Grga: Petrica Kerempuh, ilustr. U Zagrebu 1921. Cijena Din 10.

2. Josip Milaković: Lijan Gabor. Cijena Dinara 15.

3. Dubrovački dvor, ilustr. Priredio dr. B. Cvjetković. U Zagrebu 1922. Cijena Din 16.

Od svih cijena imadu knjižare 25% popusta.

Narudžbe se šalju samo na Društvo Hrv. srednjoškolskih profesora u Zagrebu, Medulićeva ulica 33.

GRADSKA ŠTEDIONICA

OPĆINE SLOB. I KRALJ. GLAVNOGA GRADA ZAGREBA

PETRINJSKA UL. BR. 5. ZAGREB UGAO SUDNIČKE ULICE.

Ulošci D 75,000.000.—

Prima uloške na knjižice i tekući račun. Kupuje i prodaje devize i valute. Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Umjetničko nakladni zavod

J. Čaklović, Zagreb

Telefon br. 12-74. - - - Gundulićeva ul. 1.

Naklada umjetničkih dopisnica, knjiga i slika. — Vlastita konfekcija listovnog papira. — Izdanje knjižnice „Jugoslavenska biblioteka" „Umjetničke monografije" „Naša domovina".

Tražite prospekte i cjenike!

Naklada i trgovina umjetničkih slika

Petar Nikolić, Zagreb

Ilica 36. I. kat.

Preporuča svoje bogato skladište narodno historičkih umjetničkih slika. Jedini zavod sa slikama izradjenih od naših prvih umjetnika.

Prekrasni i ukusni okviri četverouglasti, okrugli i ovalni sviju veličina.

Izašla nova naša slika „Kosovska djevojka" od Uroša Predića. — Veliki izbor madona i ikona na skladištu.

Prikladni darovi za svaku prigodu.

Najveći stoga i najjeftiniji zavod te vrste.

Tražite prospekte. Tražite prospekte.

PRAVE SICILIJANSKE

MANDOLINE I GITARE

Cijene gitara:

Br. 1 . . Din 210.—
Br. 2 . . . Din 250.—
Br. 21 . . . Din 340.—
Br. 22 . . . Din 400.—
Br. 24 . . Din 675.—

Ostale vrsti gitara:
po Din 638.—. Din 938.—

Balalajke:
po Din 630.— Din 750.—

Lutnje:
po Din 825.—. Din 1500.—

Gusle:

Br. 9 . . . Din 225.—
Br. 14 . . . Din 287.—
Br. 14a . . Din 450.—
Br. 17 . . . Din 470.—
Br. 17a . . Din 675.—
Br. 25 . . . Din 700.—

ostale vrsti gusala po Din 1170.— i više.

¾ Gusle

Br. 114 . . Din 470.—
Br. 114a . . Din 675.—
Br. 117 . . Din 938.—

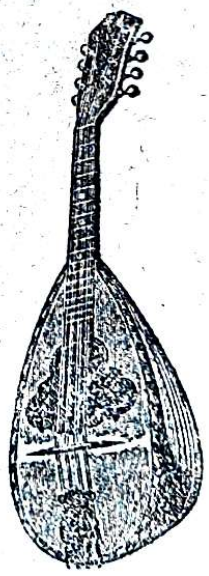

Cijene mandolina:

Br. 1 . . Din 175.—
Br. 2 . . Din 200.—
Br. 3 . . Din 210.—
Br. 103 . . Din 300.—
Br. 105 . . Din 310.—
Br. 111 . . Din 360.—
Br. 113 . . Din 380.—

Koncertne mandoline
Din 800.—
Liuta . . . Din 1500.—

Ostale vrsti mandolina:

Br. 1204 . . Din 563.—
Br. 1208 . . Din 938.—

Tambure: Bisernica:
obična . . Din 200.—
biserna . . Din 325.—
Brač I obični Din 260.—
biserni . . Din 390.—
danguba . Din. 42.—

Poštarina i zamot zaračunava se posebno.

Pribor za sve glazbene instrumente u najvećem izboru i uz jeftine cijene.

Skuplje vrste obložene su sedefom i ebanovinom.

GLAZBENI ODIO KNJIŽARE

ST. KUGLI, ZAGREB, ILICA 30

Cijene bezobvezne. Cjenici na zahtjev badava.